

СТРАТЕГІЯ 2021

**ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ**

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
ФОНД ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ

**«Інформаційні технології в державному
управлінні»**
Ініціативи Президента України

Інформаційно–бібліографічний бюлетень

Головний редактор

С. В. Полтавець, в.о.директора Фонду Президентів України,
канд. політ. наук, ст. наук. співроб.

Відповідальні за випуск

В.М. Удовик, ст. наук. співроб. інформаційно–аналітичного відділу
Фонду Президентів України, канд. іст. наук

Інформаційні та бібліографічні матеріали підготували

В.М. Удовик, Л.Г. Дем'яненко,
М.Б. Кушнар'ова, Є.В. Глушук

Заснований у 2014 році
Виходить один раз на місяць

Адреса редакції:

НБУВ, пр–т Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна
Тел. (044) 525–54–70
E–mail: fpu@nbuv.org.ua

Передрук – тільки з дозволу редакції

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2021

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
ФОНД ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ

Передрук за погодженням

«Інформаційні технології в державному управлінні»

(Ініціативи Президента України)

Випуск 02 (88)

(огляд матеріалів ЗМІ за 1 – 28 лютого 2021 р.)

Зміст

Анонс.....	4
Офіційна інформація.....	5
Регіональні ініціативи.....	18
Експертний погляд.....	23
Блоги та соціальні мережі	45
Зарубіжний досвід.....	53
Новітня бібліографія зарубіжних та вітчизняних досліджень з проблематики електронного урядування.....	64

Київ 2021

Анонс

05 березня 2021 р. (Київ)

Вебінар «Чому бібліотеки – це серце цифрової освіти, і як зробити їхню цінність для громади максимальною».

Для кого цей вебінар? – Для представників бібліотек

Що ви отримаєте?

- Дізнаєтеся про місію та історію проєкту Дія.Цифрова освіта, а також плани на 2021 рік.

- Зможете одразу зареєструвати свою бібліотеку в мережі офіційних хабів.

- Отримаєте можливість поставити запитання, важливі для вашої громади в контексті цифрової освіти.

- Знайдете однодумців для обміну досвідом і спільних ініціатив.

Організатори:

Міністерство цифрової трансформації України;

ВГО Українська бібліотечна асоціація.

Спікери:

Валерія Іонан, заступник Міністра цифрової трансформації з питань євроінтеграції.

Коли? – 5 березня 2021 року о 12.00

Формат проведення: Zoom-конференція

Участь у вебінарі – безоплатна (<https://ula.org.ua/konferentsii-seminary-treninhy/seminary/icalrepeat.detail/2021/03/05/3440/-/vebinar-chomu-biblioteky-tse-sertse-tsyfrovoy-osvity-i-iak-zrobyty-ikhniu-tsinnist-dlia-hromady-maksymalnoiu-5-bereznia-2021-r>).

Офіційна інформація

Безліч послуг та сервісів в Україні потребують цифровізації, і щоб позбавитися бюрократії, черг та корупції, Міністерство цифрової трансформації спільно з іншими міністерствами створює нові рішення.

Про це написав **керівник проєкту Дія Мстислав Банік** у колонці для НВ.

«До 2023 року ми проведемо цифрову трансформацію у всіх сферах та галузях: юстиції, внутрішніх справ та міграції, економіки та торгівлі, фінансів, податкової та митної сфери, культури, молоді та спорту, інфраструктури, розвитку громад та територій, стратегічними галузями промисловості, закордонних справ, оборони та реінтеграції, медичних послуг та управління медичною інформацією», – підкреслив керівник Дії.

Мстислав Банік зазначив, що Мінцифра не забирає послуги інших міністерств. Команда оптимізує електронні інформаційні реєстри для зручності користування послугами – щоб вони всі були доступні на єдиному сервісі.

«Наша мета – отримання 100 % державних послуг у Дії. Спільно з CDTO – цифровими заступниками на рівні міністерств – команда Мінцифри створила публічний дашборд зі всіма проєктами цифрової трансформації та ввела систему рейтингування. Щоб не тільки ми, як керівники, а і кожний з вас бачив, як рухається цифровізація країни. Це 94 проєкти, які створені завдяки ефективній системі менеджменту, яку ми продовжуємо будувати. Кожен проєкт отримує цілі, відповідальних, бюджет, термін реалізації», – розповів керівник проєкту Дія.

Мстислав Банік підкреслив, що команда Мінцифри аналізує готовність інфраструктури до того, щоб послуги можна було перевести в онлайн, вдосконалює інформаційні системи. Щоб кожен українець міг відчути зміни, а кожен власник бізнесу та держслужбовець долучився до розвитку цифрової галузі та проєктів Міністерства. Цифрові рішення необхідні, щоб зміни на краще відбулися в кожній сфері ***(Від нотаріату до освіти: Мстислав Банік розповів, які сервіси будуть доступні в Дії до 2023 року // <https://thedigital.gov.ua/news/vid-notariatu-do-osviti-mstislav-banik-rozpoviv-yaki-servisi-budut-dostupni-v-dii-do-2023-roku>. – 2021. – 27.02).***

Зібрали 10 послуг, які українці найчастіше шукають на порталі у 2021 році:

[Грошова компенсація «пакунок малюка»](#)

[Натуральна допомога «пакунок малюка»](#)

[єМалятко](#)

[Реєстрація місця проживання](#)

[Посвідчення багатодітної сім'ї](#)

[Допомога малозабезпеченим](#)

[Встановлення статусу безробітного](#)
[Допомога по безробіттю](#)
[Субсидія](#)
[Довідка про відсутність судимості](#)

Інформацію про те, як отримати інші держпослуги, можна знайти тут: <https://guide.diiia.gov.ua> (*Інформація про понад 1650 держпослуг вже доступна на Гіді // <https://thedigital.gov.ua/news/informatsiya-pro-ponad-1650-derzhposlug-vzhe-dostupna-na-gidi>. – 2021. – 26.02).*

Мінцифра працює над цифровою трансформацією регіонів. Наша мета – допомогти кожній громаді із впровадженням актуальних цифрових проєктів. Михайло Федоров взяв участь в онлайн-форумі «Громада в Дії».

Зокрема, Мінцифра підтримує цифрову трансформацію регіонів у 7 сферах: телекомунікаційній та інформаційній інфраструктурі; цифровізації публічних послуг; інструментах е-демократії та їх впровадженні в соціальні сфери; організаційному та ресурсному забезпеченні розвитку цифровізації; інформаційній безпеці.

«Ми формуємо державну політику регіональної цифровізації та створюємо майданчик для взаємодії між містами, селищами й селами, державними органами й неурядовими організаціями. Наше завдання пронизати цифровою трансформацією всю країну. Для нас важливо, щоб кожен українець, незалежно від того, де він проживає відчув реальні зміни від цифровізації. Ми хочемо побудувати найзручнішу країну у світі, де інтернет є в кожному куточку України і всі мають рівні можливості для розвитку», – сказав **Михайло Федоров, Віцепрем'єр-міністр України – Міністр цифрової трансформації.**

«Цього року ми зробили великий прорив у рамках реалізації реформи децентралізації. Цифровий розвиток – це наш пріоритет. Децентралізація залежить і від цифрових змін, які відбуваються в країні», – зазначив Олексій Чернишов, Міністр розвитку громад та територій України під час форуму.

Директорка Швейцарського бюро співробітництва Посольства Швейцарії в Україні Ніколь Рудер відзначила, що цифрова трансформація та децентралізація – дві найуспішніші реформи, які зараз впроваджуються в Україні і, які дають можливість змінювати країну у інших напрямках і сферах.

Технології та інновації мають слугувати людям, а люди живуть в громадах. Відповідно саме громади мають активно впроваджувати технології, принципи е-урядування та електронної демократії. Про це заявив **Президент Фонду Східна Європа Віктор Лях** під час виступу на форумі.

Команда Мінцифри працює над розробкою порталу Дія.Цифрова громада з інструментами цифровізації для громад. Також при Мінцифрі створено Директорат регіональної цифровізації.

А також запроваджуємо посади CDTO – заступників з цифрової трансформації в ОДА та міських голів. За рік Мінцифрі вдалося побудувати організаційну структуру в державній владі, яка дозволяє пришвидшити цифровізацію країни. У березні 2020 року Кабінет Міністрів України ухвалив введення нової посади керівника цифрової трансформації у всіх державних органах влади (CDTO). На рівні державних органів – це профільний заступник. Такі позиції з'явилися в кожному міністерстві.

Також CDTO працюють вже у Київській, Одеській, Чернівецькій, Івано-Франківській областях та ще шість знаходяться в процесі призначення. Їх основне завдання – допомогти громадам з цифровізацією. Тепер мета Мінцифри – щоб CDTO та структурні підрозділи з цифровізації з'явилися у кожному місті та громаді.

Крім того, буде запущено «Маркетплейс цифрових рішень», де будуть зібрані кращі діджитал-продукти для громад з інструкціями.

А також Мінцифра готує державну програму «Інтернет-субвенція» 2021 року. Це дозволить забезпечити доступом до фіксованого швидкісного інтернету 3 тис. сіл, у яких проживає близько 1,5 млн людей. Цей проєкт дозволить підключити заклади соціальної інфраструктури – школи, органи влади, бібліотеки, лікарні, що розміщені в селах, де жоден інтернет-провайдер не надає послуги з використанням волоконно-оптичних технологій (*Михайло Федоров: Мінцифра підтримує цифровізацію в регіонах // <https://decentralization.gov.ua/news/13289>. – 2021. – 25.02*).

Министр инфраструктуры Владислав Криклий заявил о том, что в 2021 году Укрпочта намерена оцифровать 100 % услуг.

Об этом он сказал на форуме «Украина 30. Инфраструктура».

По словам министра, проект оцифровки услуг Укрпочты будет реализован благодаря поддержке международных партнеров.

«Перед Укрпочтой стоит амбициозная задача – в течение этого года сделать 100 % цифровизации услуг», – сказал Владислав Криклий.

В системе электронной коммерции будут задействованы почти две тысячи мобильных сельских отделений, которые смогут доставлять посылки.

По информации министра, в этом году планируется начало строительства пяти автоматизированных почтовых хабов и десяти сортировочных депо.

Как сообщала «Хвиля», Укрпочта будет доставлять украинцам пенсии до конца марта, после чего этот процесс может быть прекращен или приостановлен. Информацию об этом подтвердил гендиректор компании Игорь Смелянский. Он заявил, что правительство Украины обязано пересмотреть тарифы на доставку госвыплат украинским пенсионерам. Для Укрпочты эта задача не является обязательной, государство никак не поощряет доставку пенсий. Почтальоны просто взяли на себя дополнительную обязанность, выполняя собственный гражданский долг.

Рекомендуем посмотреть беседу шеф-редактора портала «Хвиля» Юрия Романенко и эксперта «Украинского института политики» Руслана Бизяева «Четыре компонента успешной Украины и приоритеты развития». Собеседники рассматривали компоненты успешного национального проекта (*Укрпочта оцифрует все свои услуги // <https://hvylya.net/news/225858-ukrprochta-ocifruet-vse-svoi-uslugi>. – 2021. – 25.02*).

Команда Мінцифри підготувала законопроект, що пришвидшить інтеграцію України до Єдиного цифрового ринку ЄС. Це наблизить українське законодавство до європейських вимог у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг.

Законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення укладення угоди між Україною та Європейським Союзом про взаємне визнання кваліфікованих електронних довірчих послуг та імплементації законодавства Європейського Союзу у сфері електронної ідентифікації» передбачає внесення змін до понад 80 законодавчих актів.

Що зміниться?

У сфері електронних довірчих послуг:

- українці зможуть використовувати електронні підписи та печатки всіх рівнів довіри;
- з'явиться можливість віддаленої ідентифікації громадян для формування кваліфікованого сертифіката е-підпису;
- користувачі зможуть отримувати електронні довірчі послуги – навіть якщо їхній надавач припинить свою діяльність.

У сфері електронної ідентифікації:

- набуття статусу надавача послуг електронної ідентифікації буде законодавчо врегульоване;
- дотримання вимог щодо схем електронної ідентифікації у сфері е-урядування регулюватиметься законом.

У частині безпеки та контролю:

- вимоги з безпеки та захисту інформації узгодять з нормами ЄС;
- з'явиться можливість створення системи управління інформаційною безпекою замість комплексної системи захисту інформації;
- державну експертизу у сфері технічного захисту інформації замінять процедурою оцінки відповідності;
- замість державної експертизи у сфері криптографічного захисту інформації будуть проводити сертифікацію засобів кваліфікованого електронного підпису чи печатки;
- повноваження органів у сфері державного регулювання та контролю деталізують (*Мінцифри: Українці зможуть отримувати електронні довірчі послуги та послуги е-ідентифікації європейського рівня // <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-ukrayinci-zmozhut-otrimuvati-elektronni-dovirchi-poslugi-ta-poslugi-e-identifikaciyi-yevropejskogo-rivnya>. – 2021. – 24.02*).

23 лютого на конференції «Цифрова трансформація сфери адміністративних послуг і ЦНАП: виклики та можливості», було презентовано Пропозиції Програми ЄС «U-LEAD з Європою» щодо окремих напрямків державної політики з цифрової трансформації сфери адміністративних послуг та ЦНАП, розроблені українськими та шведськими експертами.

Михайло Федоров, віце-прем'єр-міністр, Міністр цифрової трансформації України, під час заходу наголосив: «Цифрова трансформація сфери державних послуг – це один з найважливіших пріоритетів роботи Мінцифри. Ми створюємо зручні державні сервіси, які спрощують життя українців. Наша ціль – перевести 100 % публічних послуг в онлайн до 2024 року та створити умови, щоб кожен українець мав до них рівні можливості і рівний доступ. Мінцифра вже має значні успіхи у реалізації всебічної реформи адміністративних послуг. І ми вдячні нашим європейським партнерам, Програмі «U-LEAD з Європою», за співпрацю у рамках наших спільних проектів. Зокрема, це впровадження технічних умов для розвитку публічних електронних послуг, модернізація та створення ЦНАП, створення інформаційних систем «Вулик» та «Трембіта».

«Цифрова трансформація надзвичайно підвищує ефективність роботи держави, як сервісної інституції для громадян, а також суттєво оптимізує внутрішні процеси управління в державі. Динаміка, яка сьогодні спостерігається в Україні у цій сфері, актуалізує потребу громад у знаннях та інструментах впровадження цифрових рішень на місцях. Я впевнена, що рекомендації Програми U-LEAD стануть дороговказом для відповідальних органів державної влади та громад для забезпечення сучасного, зокрема електронного, і зручного доступу громадян до послуг, що є одним з пріоритетів діяльності ЄС в Україні», прокоментувала **Наталія Старостенко, керівник сектору місцевого розвитку Представництва ЄС в Україні**.

Особливістю презентованого документа є пропозиції щодо нових завдань для сфери адміністративних послуг, зумовлених як суттєвою активізацією держави в напрямі цифрової трансформації, так і трансформацією сфери адмінпослуг. Пропозиції покликані звернути увагу відповідальних органів державної влади на виклики у цій сфері та важливість забезпечення умов для доступних і якісних адміністративних послуг. Під час заходу було також презентовано Шведський досвід у сфері цифрової трансформації сфери публічних послуг та рекомендації щодо розроблення ефективних стратегій цифрової трансформації.

«Шлях цифрової трансформації Швеції характеризується децентралізованою системою врядування, делегуванням значної частини повноважень автономним органам місцевого самоврядування, високим рівнем довіри до органів влади та тривалою історією розвитку ІТ в публічному секторі, що нагадує сьогоднішню ситуацію в Україні. Я рада, що

шведський досвід може бути корисним для створення сприятливих умов для надання доступних і якісних адміністративних послуг мешканцям громад по всій Україні», підсумувала **Сусанна Делланс, директор Програми «U-LEAD з Європою» від Sida** (Шведське агентство з питань міжнародної співпраці та розвитку).

До обговорення викликів та можливостей у сфері електронізації адмінпослуг долучилися Денис Іванов, керівник експертної групи впровадження та оцінки якості надання електронних послуг Директорату розвитку електронних послуг Міністерства цифрової трансформації України, Марі Педак, керівниця проєкту EGOV4UKRAINE, Богдан Питель, керівник Центру надання адміністративних послуг м. Івано-Франківська, Роман Матвійчук, старший експерт з адмінпослуг Програми «U-LEAD з Європою» *(Цифрова трансформація сфери надання адмінпослуг та ЦНАП: пропозиції Програми ЄС «U-LEAD з Європою» // <https://decentralization.gov.ua/news/13274?page=2>. – 2021. – 24.02).*

Онлайн-сервіс для батьків з електронними державними послугами при народженні дитини «єМалятко» незабаром буде доступний для жителів тимчасово окупованих територій.

Про це повідомив **міністр цифрової трансформації Михайло Федоров** після того, як 24 лютого Кабінет міністрів ухвалив необхідну постанову.

Послуга буде доступна батькам, у яких народилися діти на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, анексованого Криму та міста Севастополя.

«Це важливе рішення для підтримки українців, які постраждали внаслідок російської агресії в Криму та на Донбасі», – написав очільник Мінцифри.

Послугу «єМалятко» запустили з 1 січня 2020 року. Вона дає змогу батькам отримати до 9 послуг за однією заявою та зареєструвати новонароджену дитину за 30 хвилин.

Йдеться, зокрема, про державну реєстрацію народження дитини, реєстрацію її місця проживання, призначення допомоги при народженні, отримання посвідчень батьків багатодітної сім'ї, визначення належності дитини до громадянства України, присвоєння дитині унікального номера запису в Єдиному державному демографічному реєстрі тощо.

Завдяки «єМалятко» батьки можуть взагалі не відвідувати жодну з держустанов для реєстрації дитини, а кількість необхідних документів скоротилася з 37 до одного *(Вікторія Коломієць Уряд запускає послугу «єМалятко» для жителів тимчасово окупованих територій // <https://hromadske.ua/posts/uryad-zapuskaye-poslugu-yemalyatko-dlya-zhiteliv-timchasovo-okupovanih-teritorij>. – 2021. – 24.02).*

Презентовано портал Національної інфраструктури геопросторових даних (НІГД).

Платформу запускають у рамках ініційованої Президентом України у 2019 році земельної реформи. Відкриття державних даних знижує рівень корупції, робить послуги зручнішими та доступними.

НІГД – це система, яка об’єднує на картографічній основі дані різного типу: про землю, воду, ліси, природні ресурси, інфраструктуру, комунікації. Українці отримують доступ до даних на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Платформу презентували Міністр аграрної політики та продовольства України Роман Лещенко разом з в. о. голови Держгеокадастру Олексієм Пінчуком, в. о. голови Державного космічного агентства Михайлом Левом та провідними науковими співробітниками Науково-дослідного інституту геодезії і картографії, керівником напрямку програми USAID Agro Сергієм Кубахом.

На порталі розміщується понад 500 наборів даних різного типу. Машиночитані набори даних будуть автоматично вивантажуватись на Єдиний державний вебпортал відкритих даних <https://data.gov.ua>.

Президент зауважив, що міністерства, міста й громади мають публікувати свої дані згідно із законом і не зволікати з цим процесом. Особливо в частині інформації про землі міністерств і відомств, держустанов. «Ви повинні звернутися до міністерств, щоб вони у найближчий час передали вам чи завантажили, відкрили, надали можливість усім бачити всі ці дані», – наголосив **президент Володимир Зеленський** під час презентації.

Усі дані у системі інтегруються у режимі онлайн. Наприклад, якщо десь вносяться зміни в містобудівну документацію чи оновлюються місцеві ортофотоплани – це миттєво буде в доступі на національному геопорталі НІГД.

До пілотного проєкту долучились шість міст України: Біла Церква, Житомир, Львів, Маріуполь, Миколаїв і Полтава. А також Харківська та Львівська області, 75 ОТГ з різних регіонів України. Надалі передбачається участь усіх міст та громад країни. Очікується ухвалення необхідних нормативно-правових документів для повноцінного запуску платформи на національному рівні.

Запуск порталу Національної інфраструктури геопросторових даних на загальнодержавному рівні сприятиме подальшій цифровізації процесів формування прозорого ринку землі в Україні, а також відкриттю інформації, залученню інвестицій та забезпеченню ефективного державного управління та громадського контролю. Повноцінний запуск системи прискорить економічний розвиток країни, а відкритість і доступність інформації збільшать довіру громадян до влади.

Мінцифра сприяє розвитку сфери відкритих даних та поширенню знань про них, адже відкриті дані – це фундамент прозорої та чесної держави, потужний інструмент для боротьби з корупцією та джерело економічного зростання.

Більше про те, який вплив відкриті дані мають на кожного з нас, можна дізнатися в аналітичних звітах, підготовлених Мінцифрою разом із проектом USAID/UK aid «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах/TAPAS» за посиланнями:

- ведення бізнесу
- містобудівна галузь
- медицина
- ремонт та будівництво доріг (*Українці отримують доступ до даних у земельній сфері // <https://thedigital.gov.ua/news/ukraintsi-otrimayut-dostup-do-danikh-u-zemelny-sferi>. – 2021. – 22.02).*)

Віцепрем'єр-міністр – Міністр цифрової трансформації Михайло Федоров презентував 94 проекти цифрової трансформації у ключових сферах.

Це – історична подія на шляху до нової України без корупції, без бюрократії та без черг. Затверджений Урядом перелік проектів буде реалізований протягом трьох років та сприятиме розбудові цифрової держави.

Мінцифрі вдалося масштабувати управління проектами цифрової трансформації на всі сфери та галузі. В основі нашого менеджменту – унікальна ефективна система управління проектами, що дозволить трансформувати Україну на всіх рівнях – від загальнонаціонального до місцевого.

Також Михайло Федоров презентував публічний портал, де описані усі проекти цифрової трансформації.

«Масштабна цифрова трансформація України триває. Ми розробили унікальну методологію ефективного менеджменту і запускаємо онлайн-дашборд з описом кожного проекту, чіткими дедлайнами, відповідальними чиновниками за процеси та рейтингом. Важливим є чинник публічності, який дозволить кожному українцю спостерігати за реалізацією проектів у режимі реального часу та давати свої рекомендації. Ми станемо першою країною у світі, яка зробила таку кількість проектів у публічному дашборді».

Уже зараз кожен може зайти на портал та переглянути основну інформацію про проекти. За кілька місяців він перетвориться на простий та зрозумілий дашборд з конкретними прізвищами відповідальних за реалізацію проектів і рейтингом ефективності.

Серед презентованих проектів: е-Нотаріат, е-Майно, е-Школа, е-Соцзахист, е-Дозвіл та багато інших. Стратегія відображає діяльність Кабміну та містить чіткі плани цифровізації – перехід на сучасні, прозорі та автоматизовані правила.

У рамках проекту **е-Нотаріат** автоматизуємо нотаріальні дії – наприклад, посвідчення підпису або документа. Буде створено систему, яка

включатиме електронне робоче місце нотаріуса. Отримувати нотаріальні послуги можна буде ще швидше та зручніше.

Реалізація проєкту **е-Майно** дозволить сплачувати адміністративний збір у Дії, реєструвати права на нерухоме майно онлайн.

Плануємо активну цифровізацію медичної сфери. Зокрема проєкти включатимуть **е-Кабінет** пацієнта, у якому можна буде укласти декларації онлайн. **Е-Лікарняний** дозволить не стояти у чергах в закладах охорони здоров'я, а в онлайні отримати медичний висновок про непрацездатність. До речі, це найбільш популярна медична довідка, яку часто підробляють/купують.

У рамках проєкту **е-Школа** запускаємо Всеукраїнську Школу Онлайн, де будуть доступні дистанційні курси для учнів 5-11 класів. А вчителі в електронних кабінетах зможуть створювати власні курси. Крім того, школярі матимуть вільний доступ до електронних підручників. А проєкт е-Діловодство запровадить класний журнал та щоденник в електронному вигляді.

Перейдуть в онлайн і соціальні послуги – призначення та надання адресної допомоги, пільг, пенсії та інше. У рамках проєкту е-Соціальний захист вперше створюється електронна інформаційна система соціальної сфери та єдиний соціальний реєстр.

Також буде реалізовано проєкт **е-Демократія**, який впровадить можливість проведення електронних виборів та референдумів, а також такі інструменти, як електронні петиції, опитування тощо.

«Ми створюємо зручну державу без корупції та черг. Державу, де приймаються якісні управлінські рішення. Тому багато проєктів спрямовані саме на менеджмент та побудову ефективної роботи міністерств. Кожен українець відчує результати цифровізації швидше, ніж це було навіть у 2020 році. А Україна увійде до ТОП-10 цифрових країн світ».

За рік роботи Мінцифрі вдалося вибудувати злагоджену організаційну структуру в державній владі. У березні 2020 року Кабмін ухвалив введення нової посади CDTO (Chief digital transformation officer) – керівників цифрової трансформації в державних органах влади. Такі заступники вже працюють у кожному міністерстві і зараз поступово з'являються в обласних адміністраціях та міських радах (*Електронні лікарняні, нотаріат та соціальні послуги онлайн – Михайло Федоров презентував 94 проєкти цифрової трансформації // <https://thedigital.gov.ua/news/elektronni-likarnyani-notariat-ta-sotsialni-poslugi-onlayn-mikhaylo-fedorov-prezentuvav-94-proekti-tsifrovoi-transformatsii>. – 2021. – 18.02).*

Уряд схвалив постанову, завдяки якій обміняти або замовити посвідчення водія можна буде в мобільному застосунку та на порталі Дія.

Постановою Кабінету Міністрів внесено зміни до Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортним засобом.

Михайло Федоров, Віцепрем'єр-міністр України – Міністр цифрової трансформації:

«У Дії можна буде замовити послугу з видачі чи обміну посвідчення водія. Буде можливо просто зайти у застосунок, замовити посвідчення і потім його забрати у найближчому сервісному центрі МВС. Нам писали, просили про це і ось нарешті ми готові до запуску цієї послуги».

Щоб обміняти посвідчення водія в Дії, потрібно буде заповнити необхідні поля, вказати про наявність медичної довідки, дійсної на дату подання заяви та подати заявку.

Дію 2.0 оновили 3,7 млн українців, з них – 1,5 млн користуються цифровими водійськими посвідченнями.

Постанову було розроблено за підтримки Міністерства внутрішніх справ України (*Михайло Федоров: Посвідчення водія можна буде отримати в Дії // <https://thedigital.gov.ua/news/mikhaylo-fedorov-posvidchennya-vodiya-mozhna-bude-otrimati-v-dii>. – 2021. – 17.02*).

Посвідчення водія, свідоцтво про реєстрацію транспорту та автоцивілку в Дії можна використовувати нарівні з паперовими.

Верховна Рада України підтримала зміни до Закону України «Про дорожній рух».

Тепер водій може показати електронне посвідчення водія, електронне свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу та договір обов'язкового страхування (автоцивілку) поліцейському для посвідчення своєї особи та права на керування автівкою.

Закон набуде чинності після його опублікування. Раніше юридична сила цих документів визначалася Постановою Кабінету Міністрів України.

Нещодавно парламент у першому читанні розглянув законопроект, яким пропонується прирівняти цифрові паспорти в Дії до паперових. Після прийняття цього закону Україна стане першою країною у світі, де юридична сила цифрових паспортів буде визнана на законодавчому рівні (*Верховна Рада прирівняла цифрові документи в Дії до паперових // <https://thedigital.gov.ua/news/verkhovna-rada-pririvnyala-tsifrovi-dokumenty-v-dii-do-paperovikh>. – 2021. – 16.02*).

Україна перша з держав за межами Євросоюзу отримає доступ до навігаційної послуги Safety of Life.

Про це повідомляється на Урядовому порталі за підсумками візиту до Брюсселя прем'єр-міністра Дениса Шмигала, який очолював українську делегацію і брав участь у засіданні Ради асоціації Україна – Євросоюз.

Зазначається, що Шмигаль привітав наміри ЄС надати Україні – першій країні за межами ЄС – доступ до навігаційної послуги Safety of Life для українських рятувальних служб, аеропортів та транспорту.

Також повідомляється, що 11 лютого прем'єр-міністр обговорив з виконавчим віце-президентом Європейської комісії у справах Європи, придатної до цифрової ери, Маргрет Вестагер співпрацю України та ЄС у цифровій сфері, кібербезпеці та промисловості.

Шмигаль підкреслив, що уряд України послідовно працює над цифровою трансформацією та подякував Єврокомісії за підтримку урядових ініціатив, зокрема, сприяння розвитку електронного урядування в Україні.

«Наша мета – інтеграція України до Єдиного цифрового ринку ЄС», – наголосив **очільник уряду**.

Прем'єр-міністр також нагадав про домовленість спільно працювати над укладенням Угоди про взаємне визнання електронних довірчих послуг.

«Ми узгодили відповідний план дій. Розраховуємо на його вчасну імплементацію і підписання Угоди в найближчі роки», – сказав він.

Крім того, Шмигаль порушив питання укладення Угоди про оцінку відповідності та прийнятності промислової продукції (АСАА), відзначивши, що це залишається стратегічним пріоритетом України у співпраці з ЄС.

Глава уряду подякував ЄС за зусилля щодо організації експертної місії з попереднього оцінювання української інфраструктури якості. Він додав, що позитивні висновки місії дадуть можливість перейти до організації офіційної оціночної місії ЄС та забезпечити прогрес на шляху до укладання Угоди АСАА.

«Прагнемо прискорити процес початку переговорів щодо укладення Угоди АСАА, адже це сприятиме відновленню нашої економіки у постпандемійний період», – підкреслив Шмигаль.

Також прем'єр-міністр України та виконавчий віце-президент Єврокомісії обговорили започаткування кібердіалогів вже у першому півріччі 2021 року та діалогів високого рівня з питань космічного співробітництва (*Україна перша з держав поза ЄС отримає доступ до навігаційної послуги Safety of Life // <https://www.unian.ua/economics/transport/ukrajina-persha-z-derzhav-pozha-yes-otrimaye-dostup-do-navigaciyanoi-poslugi-safety-of-life-novini-ukrajina-11320376.html>. – 2021. – 13.02).*

Зареєструвати місце проживання дитини віком до 14 років без черг та документів, повністю онлайн на порталі Дія можна вже сьогодні в Харкові. Скоро можливість скористатися послугою отримають жителі й інших великих міст. У квітні у пілотних регіонах запусниться послуга зі зміни місця реєстрації онлайн для дорослих.

Про це розповів **Віцепрем'єр-міністр – Міністр цифрової трансформації Михайло Федоров** в ефірі програми Факти на ICTV.

У жовтні Харків став першим містом України, де батьки можуть зареєструвати місце проживання дітей до 14 років онлайн, зокрема і з

одночасним зняттям з попереднього місця проживання. Одним з перших послугу протестував Олег Дробот – тодішній СДТО Харкова – заступник міського голови з питань цифрової трансформації. На сьогодні послугу отримали вже сотні харківських сімей.

Щоб скористатися онлайн-послугою, необхідно зареєструватися чи авторизуватися на порталі Дія, заповнити заяву та підписати її КЕП. Процес отримання послуги на порталі займає 5 хвилин.

Зараз Міністерство цифрової трансформації працює над впровадженням ще однієї послуги – реєстрації або зміни місця реєстрації онлайн для дорослих. Сьогодні це найпопулярніша в Україні державна послуга – сотні тисяч українців щотижня проходять цю процедуру офлайн. Через складність взаємодії реєстрів та тисяч місцевих баз даних послугу багато років не могли оцифрувати. Вже в квітні змінити місце реєстрації можна буде у кілька кліків у застосунку або на порталі Дія.

«Це дуже складний процес і Мінцифра проводить масштабну роботу, щоб змінити філософію інституту прописки в Україні. Ми вносимо зміни до понад 20 різних Законів України та кодексів, щоб спростити життя кожного українця».

Власник квартири зможе автоматично прописатися, заповнивши заяву на порталі або у застосунку Дія. В іншому випадку для зміни місця реєстрації потрібно отримати підтвердження від власника – спеціальний лінк приходитиме на електронну пошту або у застосунок.

Для експериментального проєкту потрібен буде тільки ID-паспорт. Після прийняття відповідного закону послуга стане доступною і для власників паспорта-книжечки

Прописка онлайн – спільна ініціатива Міністерства цифрової трансформації, Міністерства внутрішніх справ, Державної міграційної служби та Міністерства оборони. Реалізуємо за підтримки проєкту SURGe, Support to Ukraine’s Reforms for Governance та Програми EGAP, що реалізується Фондом Східна Європа та фінансується Швейцарією (*Михайло Федоров: Скоро українці зможуть змінювати місце реєстрації онлайн // <https://thedigital.gov.ua/news/mikhaylo-fedorov-skoro-ukraintsi-zmozhut-zminyuvati-mistse-reestratsii-onlayn>. – 2021. – 11.02).*

Прем’єр-міністр України Денис Шмигаль розповідав про успіхи в сфері цифровізації в першу неділю лютого.

Як зауважив він на своїй сторінці в Facebook, минула тиждень «була надзвичайно плідною в сфері цифровізації».

Прем’єр зауважив, що на минулому тижні Кабмін підтримав створення веб-платформи ЦПАУ, де буде розміщена карта всіх ЦПАУ. Крім того, на веб-порталі будуть проходити навчальні курси та оцінки якості навчання для працівників центрів надання адміністративних послуг.

Также на прошлой неделе был создан Совет по цифровой доступности для людей с инвалидностью, главной целью которого станет обеспечение равного доступа к интернету и цифровых услуг для всех украинцев.

Верховная Рада в первую неделю февраля проголосовала за введение электронных трудовых книжек и в первом чтении поддержала закон о внедрении е-паспортов.

Кроме того, до конца 2021 года продлен проект по дистанционной оплате услуг ЖКХ пенсионеров и получателей денежной помощи.

Напомним, ранее сообщалось, что украинцам разъяснили, как будут начислять пенсию по электронной трудовой книжке (*Шмыгаль похвастался успехами цифровизации Украины // <https://hvylya.net/news/224705-shmygal-pohvastalsya-uspehami-cifrovizacii-ukrainy>. – 2021. – 08.02*).

Реєструйтеся на літак, використовуючи цифрові паспорти в Дії.

Цифрові паспорти в мобільному застосунку Дія доступні більше 16 млн українцям. Для посвідчення своєї особи ви можете показати ID-картку та закордонний паспорт в аеропорту.

Зараз Дію приймають 10 міжнародних аеропортів:

- «Бориспіль»
- «Київ»
- «Одеса»
- «Львів» імені Данила Галицького
- «Харків»
- «Запоріжжя»
- «Миколаїв»
- «Івано-Франківськ»
- «Херсон»
- «Дніпропетровськ».

Також документи в Дії можна використовувати для подорожей залізницею та автобусами компаній Автолюкс і Гюнсел (*Аеропорти в Україні приймають Дію // <https://thedigital.gov.ua/news/aeroporti-v-ukraini-priymayut-diyu>. – 2021. – 01.02*).

Регіональні ініціативи

Програма цифрового розвитку Київщини знаходиться на фінальній стадії доопрацювання, серед пріоритетних напрямів – запровадження електронних сервісів у сферах освіти та охорони здоров'я.

Про це повідомляє інформаційний портал «Моя Київщина» з посиланням на пресслужбу КОДА.

Під час заходу експерти Міністерства цифрової трансформації та Міністерства розвитку громад і територій презентували проекти регіональної цифровізації. Ключовими з них залишаються зміна місця реєстрації онлайн, «Малютко», розвиток мережі ЦНАП і цифрова грамотність.

Окрім цього, присутні обговорили програму «Інтернет-субвенція» 2021 року, яка дозволить забезпечити доступом до фіксованого швидкісного інтернету три тисячі сіл України, у яких проживає близько 1,5 млн людей.

Денис Шугалій зазначив, що в регіоні вже впродовж кількох років діє програма з інформатизації «Електронна Київщина». Очільник області Василь Володін наголосив, що фахівці облдержадміністрації наразі працюють над її вдосконаленням *(На Київщині завершують роботу над Програмою цифрового розвитку // <https://mykyivregion.com.ua/news/na-kiyivshhini-zaversuyut-robotu-nad-programoyu-cifrovogo-rozvitku>. – 2021. – 26.02).*

24 лютого, на засіданні сесії Львівської міської ради прийняли ухвалу «Про затвердження програми цифрового перетворення Львівської міської територіальної громади на 2021–2025 рр». Так, метою впровадження Програми є досягнення світових стандартів надання адміністративних та комунальних послуг, відкритості та доступності влади, ефективності управління господарством громади, з використанням інформаційних технологій у всіх сферах життєдіяльності.

«Розвиток електронного урядування, впровадження різних інструментів електронної демократії, а також технологій «розумного міста» у різних сферах життя є важливою складовою у розвитку сучасного європейського міста.

Щороку мешканці все більше віддають перевагу використанню інформаційних комп'ютерних технологій у повсякденних практиках, сфері отримання послуг, для скерування звернень до муніципалітету, ознайомлення з роботою органів влади, повідомлень про виявлення аварійних ситуацій тощо. Зокрема, приблизно 20 % львів'ян надсилають інформацію про споживання комунальних послуг онлайн, 54 % мешканців сплачують за комунальні послуги онлайн або за допомогою платіжних терміналів, а 26 % оплачують проїзд у громадському транспорті за допомогою безконтактних способів оплати.

Реалізація програми цифрового перетворення м. Львова з 2016 забезпечила значні результати у сфері електронного урядування та впровадження технологій «розумного міста». За останні роки впроваджено низку елементів електронного урядування, спрямованих на спрощення доступу мешканців до різноманітної інформації, встановлення прозорості та відкритості органів місцевого самоврядування, а також можливість контактувати з посадовцями через мережу інтернет», – зазначають в управлінні ІТ.

Додамо, що електронне урядування забезпечує нові форми комунікації між громадянами, бізнесом та владою, безперешкодний доступ до публічної інформації сприяє участі громадян у процесах управління містом чи громадою, покращенню якості надання послуг населенню та наближенню їх до вимог мешканців.

З кожним роком формуються та, постійно оновлюючись і розширюючись, розвиваються *технологічні сервіси муніципалітету, які на сьогодні охоплюють:*

- офіційний сайт Львівської міської ради, електронні сервіси Гарячої лінії міста (веб-сайт та мобільний додаток) та інші веб-ресурси, впроваджені для інформування громадян про роботу виконавчих органів влади, доступу до адміністративних послуг та інших важливих муніципальних функцій, взаємодії мешканців з владою;

- сучасну систему електронного документообігу у муніципалітеті;

- електронні сервіси, які спрощують та пришвидшують систему комунікації між органами місцевої влади та мешканцями, роблять процеси відкритими та прозорими. Серед них, портал «Особистий кабінет мешканця», функціонал якого дозволяє замовляти адміністративні послуги у режимі онлайн;

- екосистема порталів та сервісів «Відкриті дані Львова», яка охоплює в себе Портал відкритих даних Львова, сайт «Панель міста», Геопортал Львова та чатбот City Helper Bot, які забезпечують доступ громадян до публічної інформації у різних зручних форматах;

- реєстр територіальної громади міста як основний ресурс, за допомогою якого реалізуються всі послуги, пов'язані з реєстрацією місця проживання населення;

- електронні сервіси для відстеження руху транспорту, які стали невід'ємними інструментами для пасажирів громадського транспорту, а також щораз популярнішим серед мешканців є електронний спосіб оплати проїзду у громадському транспорті, котрий реалізований за допомогою різних аплікацій та на завершальній стадії впровадження повноцінної автоматизованої системи оплати проїзду у громадському транспорті (електронний квиток);

- система муніципального відеоспостереження, яка щороку охоплює все більшу територію міста, використовуючи системи розпізнавання обличчя та номерних знаків автомобілів, та є невід'ємною складовою забезпечення

громадського порядку у місті (*Сесія затвердила Програму цифрового перетворення Львівської міської територіальної громади на 2021 – 2025 роки // <https://city-adm.lviv.ua/news/government/284318-sesiia-zatverdyla-prohramu-tsyfrovoho-peretvorennia-lvivskoi-miskoi-terytorialnoi-hromady-na-2021-2025-roky>. – 2021. – 24.02).*

Впровадження електронних послуг, збільшення інтернет-покриття, розвиток цифрової інфраструктури – прийнято програму цифрової трансформації Одеської області.

Одеська обласна рада на позачерговій сесії погодила Регіональну програму цифрової трансформації Одеської області на 2021-2023 роки.

Віцепрем'єр-міністр – Міністр цифрової трансформації Михайло Федоров:

Це новий етап розвитку Одеського регіону, адже це перша програма цифрової трансформації в історії регіону. У пріоритеті – цифрова освіта, розвиток електронної демократії та покращення доступу до державних послуг.

Регіональна програма цифрової трансформації Одеської області сформована на основі аналізу стану інфраструктури інформатизації та пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку. Вона передбачає роботу у ключових напрямках – роботи державних органів, медицини, освіти, екології, транспорту.

Реалізація завдань програми дозволить створити в регіоні умови для розвитку цифрової інфраструктури та електронної демократії. У результаті це покращить доступ до інформації органів виконавчої влади та місцевого самоврядування й підвищить рівень довіри між органами влади та громадянами.

За цифрову трансформацію регіону відповідає CDTO – заступник голови ОДА з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації. Поступово CDTO працюватимуть у всіх регіонах та містах України.

Одеська область стала четвертою областю, яка затвердила програму інформатизації. Така програма вже працює у трьох обласних радах – Дніпропетровській, Чернігівській та Харківській. Також цього тижня програму інформатизації планує розглянути на сесії Полтавська обласна рада.

Цифрова держава – це не лише про технології, а й про системний менеджмент. Адже усі цілі втілюються в життя з ефективною системою управління. Наша задача – зробити максимально зручну країну для людей на всіх рівнях, а CDTO якраз відіграють ключову роль у трансформації країни в регіонах (*У Одеській ОДА затвердили програму цифрової трансформації регіону // <https://thedigital.gov.ua/news/u-odeskij-oda-zatverdili-programu-cifrovoyi-transformaciyi-regionu>. – 2021. – 22.02).*

За 2017-2020 роки на виконання програми «Електронна столиця» у межах проєкту Smart City витратили 2,8 млрд грн. Про це Mind повідомили в Департаменті інформаційно-комунікаційних технологій виконавчого органу Київської міської ради.

«Департаменту, як головному розпоряднику коштів, для виконання заходів (завдань) Програми за період 2017-2020 роки було інвестовано кошти у сумі 2,8 млрд грн», – ідеться в повідомленні.

Як раніше писав Mind, на фінансування цільової програми «Електронна столиця» у 2015–2018 роках передбачено 460,5 млн грн, у 2019-2022 роках – 7,3 млрд грн з міськбюджету.

У матеріалі зазначалося, що в цій програмі ідеться про «підвищення рівня і якості життя громадян міста Києва», «гарантування безпеки громадян», «оперативне та якісне надання адміністративних і соціальних послуг населенню, наближення їх до вимог жителів і європейських стандартів», «поліпшення роботи міського господарства й екології міста» тощо.

Зокрема, у 2019 році було передбачено 62 млн грн на розвиток кабельного телебачення, супровід і підтримку міської мережевої інфраструктури.

У КМДА відповіли, що розвиток кабельної мережі необхідний для забезпечення комунікації влади та громадян, незалежно від того, які канали вони будуть дивитися.

«Результатом реалізації Програми є побудова комунікацій, що дозволять вчасно адресно доносити всю необхідну інформацію жителям міста, незалежно від того, які телеканали вони будуть дивитися, побудова міської ОТТ-платформи на базі існуючого спеціалізованого комунального підприємства «Київтелесервіс», організація надання жителям міста додаткових міських послуг з використанням можливостей ОТТ-платформи, поступове перемикання жителів міста, які приймають ефірне ТБ (Т2), на ОТТ-платформу, використовуючи можливості ОТТ-технології, місто має стати основним постачальником інформації для жителів», – ідеться у відповіді.

Однак терміни запуску платформи не повідомляються.

У Паспорті бюджетної програми на 2019 рік також вказано, що на реалізацію проєкту MegaJob передбачено 1,86 млн грн. Однак сайт також не працює. У КМДА відповіли, що проєкт був переможцем громадського бюджету.

«У межах виконання умов договору, КП ГІОЦ за першим етапом (формування вимог і розробка технічного завдання) було сплачено 99 000 грн. Послуги за другим і четвертим етапами Договору у 2019 році Виконавцем не надані, а отже Замовником в особі КП ГІОЦ не оплачені. У 2020 році не було доведено відповідного фінансування для реалізації Проєкту», – пояснили затримку в КМДА **(За чотири роки на програму «Електронна столиця» у рамках Smart City витратили 2,8 млрд грн //**

<https://mind.ua/news/20221851-za-chotiri-roki-na-programu-elektronna-stolicya-u-ramkah-smart-city-vitratili-28-mlrd-grn.> – 2021. – 08.02).

Експертний погляд

17 февраля 2021 года Верховная Рада приняла в первом чтении законопроект, который обязывает Google, Netflix, Facebook и других иностранных техногигантов платить налоги в Украине. Впрочем, это будет не новый налог: вместо этого решили внести изменения в старое законодательство.

1. Налог для техногигантов: кто заплатит

Принятый законопроект № 4184 дополняет статью 208 Налогового кодекса. В ней появится норма о налогообложении электронных услуг компаний-нерезидентов. Таким образом, онлайн-сервисы, вроде Apple и Coursera, будут платить налог на добавленную стоимость (НДС) на общих условиях – в размере 20 %.

По словам **министра культуры и информационной политики Александра Ткаченко**, такие нововведения принесут дополнительные 3 млрд грн в госбюджет.

Под налог могут попасть почти все электронные услуги в сети:

- изображения и тексты, например, фотографии, также электронные книги и журналы;
- аудиовизуальные произведения, игры и азартные игры;
- информационные, коммерческие, образовательные и развлекательные ресурсы;
- облачные сервисы;
- рекламные услуги в интернете и мобильных приложениях;
- поставки программного обеспечения и обновлений к нему.

Однако консультации по электронной почте, например, не считаются электронными услугами и не подпадают под действие нового законодательства.

2. Как иностранные IT-компании будут платить налоги в украинский бюджет

Прежде всего компания-нерезидент должна подать заявление, чтобы зарегистрироваться в качестве налогоплательщика. Но только в том случае, если по результатам предыдущего календарного года общая сумма от предоставленных электронных услуг на территории Украины превысила 1 млн грн.

По словам **Даниила Гетманцева, одного из авторов законопроекта**, всю процедуру регистрации, обслуживания и уплаты налога максимально облегчили для иностранных компаний. Они смогут удаленно зарегистрироваться в электронном кабинете налогоплательщика, общаться на английском с украинскими налоговиками и платить НДС в валюте. Более того, для нерезидентов убрали необходимость регистрации налоговых накладных и сделали упрощенную налоговую отчетность.

Если же компания будет предоставлять электронные услуги в Украине, но не регистрируется как плательщик НДС, то рискует получить штраф в размере 100 % от стоимости оказанных услуг.

3. Как налог повлияет на кошельки украинцев

НДС – косвенный налог, который входит в цену товаров или услуг. Его оплачивает покупатель, а перечисляет в госбюджет – продавец.

То есть 20 % НДС будут платить не техногиганты, а украинцы? Гетманцев в интервью hromadske объяснил, что то, на кого переводится налог, зависит не от его конструкции или намерений законодателя, а от конъюнктуры рынка. Если продукция пользуется спросом, то НДС оплачивает покупатель. Если же спроса нет, налог ложится на плечи продавца. И все же депутат предполагает, что некоторые электронные услуги вырастут в цене.

Зато **Максим Саваневский, управляющий партнер коммуникационной группы PlusOne**, в эфире Украинского радио заявил, что, хотя идея налогообложения IT-гигантов замечательная, избранный процент слишком высок. По его словам, это приведет к тому, что требования законодательства просто никто не будет выполнять.

Похожие опасения высказала и председатель совета директоров аудиторской фирмы «Аксенова и партнеры», бывший заместитель министра финансов Украины Елена Макеева на своей странице в Facebook:

«Почему во Франции аналогичный налог GAFA распространяется на компании с прибылью более 750 млн евро и ставке 3 %, а у нас переводится на граждан в случае превышения нерезидентом за год суммы более 30 тыс. евро (1 млн грн) и со ставкой 20 %? Что легче администрировать?»

4 Мировая практика: как облагаются BigTech-компании в других странах

Подобные механизмы налогообложения нерезидентов – не редкость для остального мира. В Европе ставка цифрового налога варьируется от 2 % в Великобритании до 7,5 % в Венгрии и Турции. В частности, во Франции Google, Apple, Facebook и Amazon облагаются 3 % налогом, в Италии – 3 %, в Австрии – 5 %. Канада же запланировала его внедрение на 2022-й.

Организация экономического сотрудничества и развития (ОЭСР) уже несколько лет разрабатывает общий подход к тому, чтобы цифровые гиганты платили свою долю налогов. Поскольку единого решения пока нет, страны самостоятельно внедряют собственные цифровые налоги.

В России, например, такой налог действует с 2017 года. Тогда же в госбюджет РФ поступило 9,4 млрд руб (около \$121,9 млн), в 2018 – 12 млрд руб (около \$155,6 млн) и только за первый квартал 2019 года – 12 млрд руб (около \$155,6 млн).

В США такие односторонние налоги считают несправедливыми и незаконными. Генеральный секретарь ОЭСР Анхель Гурриа недавно в своем заявлении отметил, что важность достижения согласия растет с каждым днем. По его словам, сейчас более 40 стран так или иначе планируют

введение одностороннего цифрового налога. В результате, такие решения могут спровоцировать торговое напряжение между ЕС и США, а, возможно, и торговую войну (*Кристина Морковник Цукерберг в налоговой. Как Украина планирует заставить Facebook, Netflix и Google платить налоги и что из этого получится // <https://thepage.ua/exclusive/kak-ukraina-zastavit-tehnogigantov-platit-nalogi>. – 2021. – 23.02).*

Андрей Мелашенко, кандидат физико-математических наук, старший научный сотрудник Института кибернетики имени В. М. Глушкова НАН Украины, член руководящего совета Национального органа по стандартизации; Любовь Акуленко, Екатерина Потапенко, аналитический центр «Украинский центр европейской политики»:

Увеличение ВВП, повышение экспорта, снижение цен, доступ к европейским онлайн-рынкам и международный электронный документооборот – преимущества, которые несет вступление в Единый цифровой рынок ЕС. Но позволяет ли текущий национальный уровень цифровизации говорить об интеграции в перспективе нескольких лет?

Единый рынок – единые правила

Общие правила, в частности, относительно электронной подписи и ее реализации, были окончательно утверждены в ЕС Регламентом eIDAS 2014 года. Они касаются электронной идентификации, аутентификации и доверительных услуг и создают основу для обеспечения безопасного, быстрого и эффективного электронного взаимодействия независимо от страны пребывания.

Среди основных преимуществ единого цифрового пространства – мобильность в использовании госуслуг и услуг частного сектора, в частности:

- уменьшение административного давления на бизнес;
- организация эффективных бизнес-процессов;
- достижение экономии за счет существенного сокращения накладных расходов;
- осуществление безопасных электронных транзакций;
- уменьшение проблем, связанных с безопасностью и конфиденциальностью;
- увеличение и разнообразие государственных электронных услуг;
- уменьшение оборота бумажных документов и т. п.

Для реализации норм eIDAS в ЕС основали фонд – Программа интеграции Европы (Connecting Europe Facility, CEF). Он предлагает гранты и другую финансовую помощь для поддержки проектов, которые работают над созданием общеевропейской инфраструктуры – «строительных блоков CEF».

Иными словами, это:

- электронная идентификация eID;

электронные подписи eSignature (цифровая версия обычных рукописных подписей);
электронное выставление счетов eInvoicing;
электронная регистрируемая доставка eDelivery (аналог почты с уведомлением);
система электронного архивирования eArchiving.

Украина цифровая

Несмотря на создание надлежащей нормативной базы и закладку технической возможности использования квалифицированной электронной подписи (КЭП) для идентификации в Украине, КЭП пока массово используется только при обращении в Госфискальную службу.

Улучшить ситуацию мог бы ID-паспорт, однако, по данным Госмиграционной службы, с 2016 по 2019 год включительно пластиковое удостоверение личности выдано только 4,3 млн (10 % населения). Еще одной возможностью получить уникальный идентификатор является запуск услуги MobileID.

Согласно основанному ООН индексу развития электронного правительства EGDI, Украина значительно отстает не только от стран ЕС, но и от ближайших соседей.

Для самых распространенных электронных услуг, как то: оплата коммунальных услуг, предоставление налоговых деклараций, регистрация предприятий и транспортных средств, уплата штрафов, получение свидетельств о браке, рождении и т.д., – был создан ряд сервисов.

Это, в частности:

Кабинет электронных сервисов Минюста;

Веб-портал обращений в сфере госрегистрации актов гражданского состояния;

Главный сервисный центр МВД;

Единый веб-портал органов исполнительной власти;

Единый государственный портал админуслуг и т. п.

Но большинство из них имеют ограничения, например:

необходимость офлайн-визита для личного подписания документов;

невозможность применения электронных ключей банка;

необходимость создания специального электронного ключа для доступа к конкретной услуге;

технические неисправности.

Электронное сотрудничество с админслужбами сводится в ряде случаев к получению справочной информации.

Барьеры на пути к цифровому безвизу

Некоторые админуслуги в Украине все же доступны онлайн, как то: оплата коммунальных услуг или представление декларации по налогу на прибыль. Однако для большинства возможны только подача заявлений онлайн и онлайн-запись на прием, что не соответствует определению

термина «электронная услуга». Кроме того, для получения услуг не всегда используется идентификация с помощью кликов.

Причинами таких реалий является существование определенных регуляторных барьеров, например:

- отличные от ЕС требования к КЭП;
- проблемы совместимости, связанные с использованием отечественных криптоалгоритмов (не признаваемых международным сообществом);
- отсутствие четких стандартов и тестовой среды для интеграции новых разработок;
- необходимость специфической сертификации программного обеспечения;
- отсутствие авторских прав государства на КЭП-инфраструктуру;
- проблемы функциональной совместимости личных ключей и программных интерфейсов;
- отсутствие интеграции MobileID и подписей на базе европейских алгоритмов;
- недостаточная популяризация использования онлайн-услуг;
- наличие мифов, связанных с электронными документами.

Полезный опыт и необходимые шаги

Всего лишь 2 года потратила Эстония на внедрение требований eIDAS. С 2015 года Эстония предоставляет услуги с помощью eID не только своим гражданам, но и гражданам других стран, желающим начать бизнес в Эстонии.

- Такому чрезвычайному прогрессу способствовало:
 - создание Органа информационных систем Эстонии для координации и разработки IT-систем;
 - наличие эстонской eID карты у 98 % населения (обязательный документ);
 - встроенность в ID-карту чипа с заранее настроенными компонентами электронной идентификации и электронной подписи;
 - возможность использования мобильного телефона в качестве считывателя карт.

Учитывая уровень цифрового развития, Украине следует способствовать аудиту экспертов ЕС по имплементации у нас европейских норм – это будет способствовать разработке соглашения о взаимном признании электронных услуг между Украиной и ЕС.

Обеспечение предоставления электронных услуг благодаря применению бесплатного программного обеспечения Еврокомиссии и поддержка технологии MobileID в системах электронного документооборота значительно повысят эффективность взаимодействия граждан, бизнеса и государства.

А разработка образовательных курсов по применению электронных услуг и содействие их популяризации со стороны первых лиц государства значительно повысят уровень доверия граждан (**Цифровой безвиз** –

перспектива недалекого майбутнього? // <https://thepage.ua/experts/cifrovoj-bezvizovye-perspektiva-nedalekogo-budushego>. – 2021. – 09.02).

Подготовленный Министерством цифровой трансформации законопроект №4304 о порядке создания и работы специального правового режима для айтишников – «Дия.City» – создает массу негативных моментов для IT-отрасли и по сути является экспериментом. Сейчас не лучший момент для него.

Об этом рассказал **исполнительный директор Ассоциации IT Ukraine Константин Васюк**.

«Если бы законопроект №4303 был частично несовершенен, мы бы просто сказали: давайте поменяем вот это и вот это, и все. Но пришлось писать альтернативный закон. К №4303 мы подали замечания на 53 страницах, и это был не 13 шрифт. Масса моментов, которые требуют правок, начиная от юридической техники», – рассказал Васюк.

В частности, по его словам, *есть три концептуальных замечания к данному проекту*.

Первое – *появление регулятора, с избыточными полномочиями*. К примеру, Минцифра в первой версии закона наделяла себя правами определять кто будет в «Дия.City», кого туда пускать, кого исключать и т.д.

Второе – *полное исключение модели ФОП для участников «Дия.City»*.

«Для нас, мягко говоря, это не совсем приемлемо, потому что это основная модель работы», – отметил Васюк.

И, третье – *наличие саморегулируемой организации с дополнительными взносами*. Фактически это дополнительный налог или взнос от компании, которые не идут в госбюджет, а в некий непонятный фонд.

«Сборы регулируются непонятно как, и они будут вариативными, то есть могут увеличиться. У нас есть пример Беларуси, мы видим, как это происходит. При этом есть требование обязательного участия в этой организации для всех участников «Дия.City», – добавил исполнительный директор Ассоциации IT Ukraine.

Он также сообщил, что отрасль пыталась донести Минцифре и остальным органам власти недостатки проекта, в частности три самые крупные IT-ассоциации писали президенту, главе Министерства цифровой трансформации Михаилу Федорову о своих предложениях и замечаниях.

«Если Минцифры – наше профильное министерство, то мы считаем, что оно должно защитить нас перед другими министерствами, тем более, что Федоров занимает позицию вице-премьера. С той стороны хотелось бы больше комплексного подхода, а не пиарного», – отметил Константин Васюк.

Напомним, «Дия.City» – это специальный правовой режим для IT-индустрии. За его основу Министерство цифровой трансформации взяло концепцию белорусского Парка высоких технологий (ПВТ) и некоторые нормы из правовых систем западных стран.

После критики со стороны отрасли, в партии «Голос» подготовили альтернативный проект о развитии украинской IT-отрасли. Он называется «О стимулировании развития сферы информационных технологий в Украине».

Авторы альтернативного законопроекта отмечают, что идея стимулировать украинское IT – хорошая, но у предложенного Минцифры проекта есть недостатки.

Позже появилось еще несколько альтернативных проектов, в частности от депутатов ОПЗЖ.

В феврале на рабочей встрече представителей комитета ВР по вопросам цифровой трансформации со стейкхолдерами законопроектов Минцифры сообщило о планах подать законопроект №4303д взамен №4303, который учтет часть предложений и идей альтернативных №4303-1 и №4303-2 (*Названо ключевые замечания IT-отрасли к законопроекту Минцифры о «Дия.City» // <https://www.rbc.ua/rus/news/nazvano-klyuchevye-zamechaniya-it-otrasli-1613478252.html>. – 2021. – 16.02*).

Що заважає міській владі запускати сервіси, які повноцінно функціонують і реально потрібні мешканцям.

«Жителі Києва і всіх обласних центрів України тепер менше стоятимуть у заторах: у містах встановлені спеціальні Smart-датчики, що аналізують трафік. А технологія розпізнавання обличчя відтепер допомагає безконтактно оплачувати товари не лише в магазинах, а й у громадському транспорті. Система сканує обличчя пасажира маршрутки – і гроші автоматично списуються з його рахунку. У містах повноцінно запрацювала й «розумна» система освітлення: лампи у вуличних ліхтарях вмикаються на підставі даних про жвавість руху. Ці ж лампи оснащені сенсорами, які вимірюють дані про навколишнє середовище: температуру, забруднення повітря, рівень шуму, наявність людей тощо. Також майже у всіх будинках встановлені Smart-лічильники споживання води й газу, а у дворах – «розумні» сміттєві контейнери, які подають сигнал, якщо майже заповнені. Отримані з датчиків дані стікаються в муніципальні моніторингові центри», – це не повністю фантастична історія. Вигадка в ній лише одна: назви іноземних міст замінені українськими.

В інших країнах Smart City почали з'являтися ще з 2009 року. В Україні вони теж начебто є. Якщо вірити цільовим програмам і періодичним рапортами місцевих чиновників. Але «невдячні» жителі помічають лише точкові рішення та ті, які не завжди повноцінно працюють. І ставлять риторичне запитання, навіщо витратити бюджет міста на такий «напівфункціонал»?

Mind спробував простежити, як насправді «розумнішають» наші міста, і попросив експертів розповісти, що може допомогти перетворити їх на Сінгапур, Барселону або Женеву.

«Київ – найкомфортніше місто для життя»: гасла й реалії

Концепція Smart City будується на трьох простих принципах: комфорт, зручність і безпека жителів. І передбачає запуск найактуальніших сервісів, які допоможуть зробити таким життя городян.

«Розумне» місто – це не тільки онлайн-інструменти електронного урядування, на кшталт е-петицій або е-референдуму. Smart City, перш за все, про комфорт і безпеку жителів громади. Концепція передбачає не менше 10 компонентів: системи моніторингу трафіку й управління громадським транспортом; системи якості повітря й води; інструменти електронного урядування й демократії; розумне освітлення, вільний доступ до Wi-Fi; збір та аналіз BigData; безпеку персональних даних; е-послуги населенню тощо», – пояснює експерт із цифрової трансформації держпослуг Євгенія Поремчук.

Це в теорії. *А що на практиці?* Минулого року «найрозумнішим» українським містом визнали Мукачєво. Такими є підсумки «рейтингового змагання» з впровадження інноваційних рішень у міську інфраструктуру в рамках Kyiv Smart City Forum 2020. Мукачєво перемогло одразу у двох номінаціях: найкраще цифрове та мобільне місто.

Які ж Smart-інновації допомогли так злетіти? «У Мукачєвому впроваджено багато електронних сервісів. Це системи електронного документообігу АСУД «ДОК ПРОФ 3» і охорони здоров'я eHealth, геоінформаційна система «ArcGIS», ПЗ для фінансового аналізу й бухгалтерського обліку, а також муніципальна «Карта мукачівця». У місті другий рік діють електронні квитки в громадському автотранспорті. На завершальному етапі – вебпортал Smart City. Мукачєво спільно з правоохоронними органами впроваджує проєкт із відеоспостереження на вулицях міста й сіл. Вже встановлено 99 відеокамер», – йдеться на сайті «Урядового кур'єра». Чому саме ці сервіси стали пріоритетними, як половина з них робить життя городян зручним, комфортним або безпечним – залишилося загадкою.

Київ, за підсумками цього ж конкурсу 2018 року, названий «найкомфортнішим містом для життя – за найвищі стандарти проживання й рівень задоволеності населення». Хто входив до складу журі, невідомо.

Міська влада почала спроби перетворити столицю на Smart City ще 2015 року. Відтоді запуснено кілька десятків проєктів, сотні піар-релізів і... кілька кримінальних проваджень.

На фінансування лише однієї цільової програми «Електронна столиця» у 2015–2018 роках передбачено 460,5 млн грн, в 2019–2022 роках – 7,3 млрд грн з міськбюджету.

Ресурсне забезпечення Програми

Обсяг коштів, які пропонується залучити на виконання Програми	Термін реалізації Програми, роки				Усього витрат на виконання Програми
	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	
Обсяг ресурсів, усього, у тому числі:	1527357,1	1787773,9	1927722,2	2082051,2	7324904,4
Державний бюджет	-	-	-	-	-
Бюджет м. Києва	1527357,1	1787773,9	1927722,2	2082051,2	7324904,4
Кошти інших джерел	-	-	-	-	-

Скільки коштів уже «інвестовано» – невідомо. У департаменті інформаційно-комунікаційних технологій КМДА вважали за потрібне відзвітувати лише за підсумками 2016 року. На запит Mind наразі не відповіли.

У цій програмі безліч прекрасних гасел: «підвищення рівня і якості життя громадян міста Києва», «гарантування безпеки громадян», «оперативне та якісне надання адміністративних і соціальних послуг населенню, наближення їх до вимог жителів і європейських стандартів», «поліпшення роботи міського господарства й екології міста» тощо.

Але на що саме розписувалися гроші? За даними найсвіжішого документа на сайті КМДА, 2019 року витрати програми «Електронна столиця» містять такі пункти:

11. Результативні показники бюджетної програми

№ з/п	Показники	Одиниця виміру	Джерело інформації	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Усього
1 Витрати Комплексної міської цільової програми "Електронна столиця"						
затрат						
1	Витрати на супровід і підтримку міської мережевої інфраструктури та розвитку кабельного телебачення	грн	Комплексна міська цільова програма "Електронна столиця" на 2019-2022 роки	47 050 000	15 000 000	62 050 000
2	Витрати на придбання ліцензійного та антивірусного програмного забезпечення	грн	Комплексна міська цільова програма "Електронна столиця" на 2019-2022 роки	9 950 000		9 950 000
3	Витрати на створення та супроводження нових ІТС (ІІАК, ІАС)	грн	Комплексна міська цільова програма "Електронна столиця" на 2019-2022 роки	7 576 700	177 522 384	185 099 084
4	Витрати на розвиток, модернізацію, супровід та підтримку створених інформаційно-комунікаційних систем, платформ, веб-порталів та сервісів	грн	Комплексна міська цільова програма "Електронна столиця" на 2019-2022 роки	116 700 000	101 923 362	218 623 362
продукту						
1	Загальна кількість продукту по супроводу і підтримці міської мережевої інфраструктури та розвитку кабельного телебачення у т.ч.:	од.	Звітність підприємств	3	132	135
2	кількість надрізня мережевої інфраструктури	од.	Звітність підприємств	2		2
3	кількість райснів	од.	Звітність підприємств	1		1
4	кількість обладнання	од.	Звітність підприємств		132	132
5	Загальна кількість продукту по придбанню ліцензійного та антивірусного програмного забезпечення:	од.	Звітність підприємств	8 621		8 621
6	кількість примірників ліцензійного програмного забезпечення	од.	Звітність підприємств	4 410		4 410
7	кількість примірників антивірусного програмного забезпечення	од.	Звітність підприємств	4 411		4 411
8	Загальна кількість продукту по створенню та супроводженню нових ІТС (ІІАК, ІАС)	од.	Звітність підприємств	2	5 065	5 067
9	кількість нових ІТС (ІІАК, ІАС)	од.	Звітність підприємств	2		2
10	кількість користувачів	од.	Звітність підприємств		4 550	4 550
11	кількість типів (отримувачів) платежів	од.	Звітність підприємств		500	500

12	Загальна кількість по розвитку, модернізації, супроводу та підтримці створених інформаційно-комунікаційних систем, платформ, веб-порталів та сервісів:	од.	Звітність підприємств	33	91	124
13	кількість інформаційно-комунікаційних систем, модулів та сервісів	од.	Звітність підприємств	32	89	121
14	кількість реєстрів	од.	Звітність підприємств		2	2
15	кількість об'єктів	од.	Звітність підприємств			2

Як пов'язані кабельне ТБ, Smart City і КМДА – не зовсім зрозуміло. Також не відомо, на створення і підтримку яких саме платформ закладено понад 400 млн грн. У КМДА поки мовчать. Ризикнемо припустити, що йдеться про 14 сервісів, вказаних на сайті Kyiv Smart City.

Відкриваємо перший за списком – «Портал відкритих даних». Його створено «для оприлюднення відкритих даних Київської міськради, КМДА, районних адміністрацій і підприємств, установ і організацій, що належать до комунальної власності територіальної громади міста Києва». На порталі заходимо в розділ «Фінансова звітність». І там бачимо просто вичерпний обсяг інформації: два звіти управління екології та природних ресурсів.

Повертаємося до витрат на Kyiv Smart City за 2019 рік. Окрім програми «Електронна столиця», схвалено фінансування ще п'яти проєктів.

2 Забезпечення реалізації громадського проекту «MEGAJOB – сучасна комунікація між роботодавцем та виконавцем»				100
затрат				
1	Витрати на реалізацію громадського проекту	грн.	Рішення Київради	
продукту				
1	Кількість сайтів (баз вакансій роботодавця)	од.	громадський проект	1
ефективності				
1	Середні витрати на створення одного сайту (баз вакансій роботодавця)	грн.	Розрахунок	1 787 000
якості				
1	Рівень готовності громадського проекту	%	Розрахунок	100
3 Забезпечення реалізації громадського проекту "Вільний Wi-Fi на Солом'янці"				
затрат				
1	Витрати на реалізацію громадського проекту	грн.	Рішення Київради	
продукту				
1	Кількість точок доступу	од.	громадський проект	63
ефективності				
1	Середні витрати на створення однієї точки доступу	грн.	Розрахунок	7 936,51
якості				
1	Рівень готовності громадського проекту	%	Розрахунок	100
4 Забезпечення будівництва (реконструкції) інших об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури комунальної власності				
затрат				
1	Витрати на будівництво об'єктів	грн.	Рішення КЗМР, Розпорядження КМДА	39 559 200
2	Витрати на проектування об'єктів, що плануються побудувати	грн.	Рішення КМР, Розпорядження КМДА	7 900 000
продукту				
1	Кількість об'єктів, що плануються побудувати	од.	Рішення КМР, Розпорядження КМДА	4
2	Кількість проектів об'єктів будівництва	од.	Рішення КМР, Розпорядження КМДА	3

ефективності				
1	Середні витрати на розробку одного проекту по будівництву	грн.	Розрахунок	2 633 333,3
2	Середні витрати на будівництво одного об'єкту	грн.	Розрахунок	9 889 800
якості				
1	Рівень готовності проектно-кошторисної документації по будівництву об'єкту	%	Розрахунок	80
2	Рівень готовності будівництва об'єкту	%	Розрахунок	80
5 Забезпечення реалізації громадського проекту "Kyiv Smart City School"				
затрат				
1	Витрати на реалізацію громадського проекту	грн.	Рішення КМР, Розпорядження КМДА	741 054
продукту				
1	Кількість учнів, які плануються залучити до освітніх програм	чол.	громадський проект	10 000
ефективності				
1	Середні витрати на навчання одного учня	грн.	Розрахунок	74,105
якості				
1	Питома вага витрат на здійснення навчання учнів у поточному році до запланованих	%	Розрахунок	100
2	Рівень готовності громадського проекту	%	Розрахунок	100
6 Забезпечення реалізації громадського проекту «Безпечний Київ. Русанівка – перший крок. Острів 1000 відеокamer», «Русанівка – безпечний острів. Крок другий»				
затрат				
1	Витрати на реалізацію громадського проекту	грн.	Рішення Київради	2 552 820
продукту				
1	Кількість відеокamer, які плануються встановити	од.	громадський проект	110
ефективності				
1	Середні витрати на встановлення однієї відеокamери	грн.	Розрахунок	23 207
якості				
1	Рівень готовності громадського проекту	%	Розрахунок	100

Перший заступник директора Департаменту інформаційно-комунікаційних технологій виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)

В.С. Плонів

Шукаємо перший – сайт для пошуку роботи **MegaJob**. Google тут же підказує, що портал із такою назвою й концептом працює в Білорусі з 2016 року. Навіщо 2019 року схвалювати виділення 1,86 млн грн із міськбюджету на створення клону й аналога багатьох українських приватних сервісів? До чого тут Smart City? На ці запитання теж поки не відповіли в КМДА.

Ще один потужний проєкт – «**Безпечна столиця**». Починаючи з 2017 року в закупівлю близько 7000 відеокamer, систему відеоспостереження, хмарного сховища місто вклало приблизно 450 млн грн. Відтоді мер Києва Віталій Кличко неодноразово заявляв, що система відеоспостереження довела свою ефективність: злочинність у місцях розташування камер впала більш ніж на 56 %. А медіа писали про сумнівні тендери при створенні цієї системи.

Прості ж городяни ставили ще одне риторичне запитання: «До числа цих 7000 камер входить і 617 – для фіксації номерів авто, 31 – для аналізу трафіку. Як вони зменшили затори й кількість «оленів» на дорогах?». Незначні зміни жителі помітили, коли влітку минулого року Нацполіція запустила власну систему фіксації швидкості – ввімкнула пару десятків камер по всій країні, а водії почали пригальмовувати поблизу них.

Для порівняння візьмемо Мінськ – місто, яке на відміну від Києва не входить до топ-100 світових Smart City. Киянин, в'їжджаючи до Мінська, не

знає, скільки і яких камер встановлено на дорогах, але відразу за непрямыми ознаками помічає, що вони працюють. На напівпорожніх «злітних смугах» ніхто не «літає», немає припаркованих «як мені зручно» авто – особливо біля пішохідних переходів, зупинок тощо.

Це лише кілька прикладів «комплексного» та «ефективного» руху в бік Smart City. Про багаторічний запуск е-квитка, раптове перетворення застосунку Kyiv Smart City на «Київ цифровий» та інші пригоди «електроніків» можна написати «Війну і мир». «Мільярди гривень, які роками виділяються на київське ІТ, не призвели до появи зручних, якісних та ефективних сервісів... У місті досі нормально не працює електронний квиток у громадському транспорті, попри викинуті сотні мільйонів гривень на устаткування й валідатори. Досі працює лише частина з тисяч камер, які хаотично встановлені по місту, але так і не об'єднані в загальну систему. В результаті ситуаційний центр, яким постійно пишуться міські чиновники, – це фактично красиві екрани, що демонструють дуже мало реальної онлайн-інформації», – нещодавно заявляв у фейсбуці **глава комісії Київради з діджиталізації Максим Нефьодов**.

«Наташа, ми все розбили»: наскільки реально виправити ситуацію

Здавалося б, у чому проблема? У світі вже створено тисячі готових та адекватних рішень для Smart City, які можна оперативно запуснути і в українських містах. Mind попросив гравців, які допомагають реалізовувати Smart-проекти, експертів і чиновників пояснити, що гальмує запуск сервісів – тих, які повноцінно працюють, є дійсно потрібними городянам. А також як подолати ці бар'єри..

Олександр Краковецький, Microsoft Regional Director, засновник і CEO DevRain, резидент Reactor.ua:

– Виділю кілька тез, які допоможуть зрозуміти, що не так зі Smart City в українських містах.

По-перше, Smart City має чітке позиціонування (на локальному та глобальному рівнях), а жителі міста розуміють свою роль у цьому процесі. Є міста для туристів, міста для підприємців, індустріальні міста, мультикультурні та багатонаціональні хаби. Є міста-сателіти, міста з індустріальними парками. Попри те, що базові потреби у всіх містах однакові (чисте повітря, безпека, парковки тощо), всі інші потреби можуть відрізнятися. Тому для початку містам потрібно визначитись зі своїм позиціонуванням. Приклад: якщо місто позиціонує себе як туристичне, то там органічно почнуть з'являтися готелі, бари, ресторани, розважальні комплекси, а підприємці будуть більш схильні створювати туристичні сервіси та застосунки.

По-друге, Smart City – це не лише про технології. Точніше, технології тут виступають лише як інструмент досягнення стратегічних цілей, а також як засіб збору даних. Власне, Smart City – це про дані, і про сервіси на їхній основі. Наявність якісних відкритих наборів даних означатиме, що з'являтимуться сервіси від технічної та бізнес-спільноти.

Найкраще з того, що я бачив у плані організації роботи з даними, реалізовано в Барселоні. Місто збирає дані, віддає партнерам. Останні роблять якісну аналітику на комерційних умовах, використовуючи технології та сервіси техгігантів. Місто, застосовуючи якісну аналітику, своєю чергою, приймає розумні рішення. Бізнес отримує прибуток, а отже, може експортувати свої послуги на інші міста і країни. Техгіганти отримують кошти за споживання сервісів і тому зацікавлені бути присутніми в цьому місті/країні, наприклад, побудувати дата-центр. Мешканці отримують якісні сервіси, які надає місто, заощаджуючи за рахунок ефективності прийнятих рішень.

Натомість в Україні міста судяться за право не відкривати важливі дані.

По-третє, Smart City тісно пов'язано з державно-приватним партнерством, B2G, B2G2C та Civic tech. Давайте розшифруємо ці поняття. Державно-приватне партнерство полягає в тому, щоб виконання частини обов'язків перекласти на бізнес. Місто забезпечує легальність процесу, отримує певну частину коштів від діяльності, але забезпечує виконання задач бізнесу. Приклад: в Ізраїлі функції медичної служби покладені на громадську організацію Маген Давід Адом.

Business-for-Government (B2G) – модель, за якою бізнес є джерелом рішень для уряду чи мерії. Технології використовуються для покращення роботи цих організацій.

Business-for-Government-for-Citizens (B2G2C) – модель, за якою бізнес надає рішення для уряду чи мерії, але ними користуються жителі міста. За останньою моделлю часто працюють Civic Tech проєкти. Вони покращують комунікацію між жителями міста та владою за допомогою програмних рішень.

Як правило, ці проєкти не мають простої моделі монетизації (в іншому випадку це був би класичний бізнес), і, як правило, створюються групами волонтерів, некомерційними організаціями, приватними компаніями, яким допомагають спеціально створені технічні спеціалісти чи команди, що працюють безпосередньо в мерії або уряді. Для Civic Tech рішень соціальний вплив є важливішим за прибутки. Однак для розвитку все одно потрібні кошти. Почасти це мікс джерел фінансування – гранти, державне фінансування, спонсорство і комерційна діяльність (яка практично ніколи не покриває навіть операційні витрати).

Якщо благодійні фонди в Україні почуваються ще більш-менш, то з підтримкою Civic Tech проєктів усе дуже і дуже погано.

Четверте. Smart City – це великі обсяги даних, а отже, для реалізації проєктів потрібна якісна інфраструктура. Українське законодавство в IT настільки застаріле, а зміни настільки повільні, що впровадження будь-якого рішення може займати 5-10 років.

П'яте. Аби передати чи продати щось місту, потрібно пройти низку процедур, а потім виграти тендер. Формально все добре. В реальності я ще жодного разу не бачив грамотно створеного технічного завдання, яке

фактично і є тим документом, на основі якого можна бодай приблизно розрахувати вартість проєкту. До речі, ІТ-спеціалісти, які зазвичай працюють на західний ринок, отримують винагороду з прив'язкою до валюти.

А отже, у нормальних ІТ-компаній є невеликий вибір: або не брати участь у подібних тендерах, де сума фіксується у гривні і не може бути змінена, або закладати у вартість додаткові ризики, що практично гарантує програш у тендері. Тому на папері маємо велику економію, по факту – через криво впроваджені рішення місто втрачає багато чого. Спочатку на розробці і впровадженні, потім – через недосконалість впровадженого рішення.

Судові позови та кримінальні справи – додатковий «бонус». Звісно, в таких умовах нормальні ІТ-компанії не поспішатимуть працювати з державними органами і пропонувати свої послуги.

Що ж робити містам?

Припинити обманювати себе та мешканців, що рішення, які вони впроваджують, роблять міста розумними.

Створити стратегію міста, визначити ключові пріоритети.

Створити фонд розвитку і підтримки інноваційних рішень.

Створити майданчик для впровадження пілотних проєктів.

Створити екосистему рішень та партнерів з чітким поясненням, які рішення, партнери і, головне – чому вони були обрані.

Дати венчурним фондам та інвесторам 100 % гарантію впровадження цікавих місту рішень, якщо останні проінвестують у них.

Створити щорічну подію, на якій розповідатимуть про кількість створених робочих місць у місті, успіхи й невдачі при реалізації та впровадженні.

Оксана Деркач, менеджерка з розвитку продуктів lifecell:

– Ми реалізуємо проєкти на базі LoRaWAN і NB-IoT ще з 2018 року. У число клієнтів входять не лише приватні компанії, а й постачальники газу, води, електроенергії. «Львівобленерго», «Кіровоградгаз», водоканал «Петропавлівське», «Луцькводоканал» користуються послугами телеметрії: віддалене зняття показників споживання електроенергії, тепла, води й газу, а також їхній аналіз. Також оператор уклав із міськими та обласними адміністраціями низку меморандумів і декларативних угод про співпрацю, які включають пункт про сприяння в цифровізації та впровадженні рішень Smart City.

Наш досвід показує: є чимало бар'єрів, що заважають повноцінному запуску таких рішень в Україні. Перший – дефіцит фінансування. Дуже часто на запуск «космічних» проєктів (а адміністрації, як правило, вважають IoT-проєкти саме такими) немає грошей у бюджеті міста, регіону. В ЄС, США, Канаді, Індії, Австралії та інших країнах є державні програми дотування Smart City. В Україні ж діє Програма розвитку муніципальної інфраструктури України (ПРМУ, UMIP), в рамках якої відбувається субсидування і Smart City. Але швидкість розвитку цього напряму все ще шкутильгає.

Ще один істотний стопер – нерозуміння технологій і їхніх переваг. Фраза «економія 75 % у перший же рік» часто сприймається як щось зі сфери фантастики. Буває, що й самі постачальники рішень не є професіоналами у своїй справі.

У моїй практиці був випадок, коли ми запропонували рішення на LoRaWAN одній із міських адміністрацій, на що отримали відповідь: «Не працює ваша LoRa». Виявилось, що вони вже намагалися самостійно впровадити проєкт і навіть закупили необхідне обладнання, але постачальник не зміг його коректно налаштувати. Дуже складно в такому разі переконати клієнта спробувати інше IoT-рішення.

Окремо акцентую увагу на рішеннях із моніторингу навколишнього середовища. Поки на законодавчому рівні не буде визначено вимоги до наявності IoT-датчиків, параметри для виміру, їхні норми і штрафи в разі відхилення від норм, містам такі рішення цікаві не будуть. Адже дуже часто знання актуальної інформації про екологічну ситуацію в місті призводить до обурення жителів і викликає претензії до адміністрації.

Євгенія Поремчук, експертка із цифрової трансформації державних послуг:

– На ринку дійсно багато пропозицій від компаній щодо розроблення або запуску готових рішень. Однак є декілька «але».

По-перше, це відсутність комплексного підходу. Вам запропонують готові рішення для моніторингу навантаження автомобільного трафіку. Або для слідкування за якістю повітря. Або систему керування освітленням.

Однак треба пам'ятати, що концепція Smart City містить у собі 10 компонентів. Якщо вже хочете назвати свою громаду Smart, необхідно впроваджувати їх усі, можливо – поступово. Я не знаю про існування універсальних комплексних рішень «під ключ», їх потрібно розробляти під конкретну громаду, що досить суттєво відобразиться на бюджеті.

Інший варіант – збирати готові рішення та намагатися їх скомпонувати у єдину систему Smart City. І невідомо, який шлях виявиться дешевшим.

По-друге, не ІТ єдиним. Говорячи про Smart City, ми часто забуваємо, що це не лише набір ІТ-інструментів. Для успішного старту необхідні правова складова (нормативні акти чи розпорядчі документи, на основі яких розробляється та запускається Smart City), організаційна складова (ефективний менеджмент, спрямований на результат, а не на процес) та фінансова складова (наявність бюджетних, спонсорських або донорських коштів). Також не треба забувати про кадри. Спеціалісти, які налаштували та запустили систему пойдуть. А хто потім буде її підтримувати та обслуговувати?

І на останок – готовність до інновацій. Smart City – це про реформи, а глибинні реформи рідко приносять швидкі перемоги. Я декілька разів спостерігала ситуацію, коли голова громади намагався імплементувати інноваційні рішення, однак стикався з нищівною критикою мешканців і зауваженнями про доцільність подібних інвестицій.

У результаті реформи завершалися, так і не розпочавшись. Причина – відсутність чіткої стратегії комунікації з мешканцями. Громада має розуміти, які саме вигоди люди отримують від впровадження Smart City. І важливо, щоб результати цих покращень збігалися з очікування самих мешканців.

Євген Саранцов, засновник платформи відкритих інновацій Reactor.ua:

– У нас із командою Reactor було кілька проєктів у сфері Smart City. Були гарні ідеї, цікаві міжнародні команди, деякі рішення навіть в уяві «приміряли» до певних локацій. Але, на жаль, далі справа не просунулася, і жоден з наших проєктів так і не дочекався реалізації. Це був неприємний, але корисний для нас досвід, який показав, що:

в Україні вкрай мало інституцій, які б реально розвивали концепції розумних міст;

для нас наразі неможливий шлях західних країн, де держава є ініціатором і головним замовником інноваційних розроблень, де проводиться об'єктивний відбір рішень та на високому державному рівні курується впровадження й подальше функціонування інновації.

Усе це суттєво гальмує або й взагалі зводить нанівець намагання «смартситізувати» українські міста.

Бачу три кроки, за умови яких ситуація могла б принаймні зрушити з мертвої точки.

Заборонити муніципалітетам та державним компаніям (за винятком спеціалізованих та критичних для функціонування держави) створювати Smart-рішення власними силами.

Закуповувати Smart-рішення через аукціон, де об'єктом торгу є не ціна, а вартість життєвого циклу продукту.

В умовах тендерів ввести обов'язкову незалежну оцінку таких параметрів, як інноваційність, екологічність та соціальність.

Це допоможе розширити коло постачальників рішень, дасть можливість вступати з ними у тривале інноваційне партнерство, а також, сподіваюся, поступово змінить підхід до роботи з інноваціями у держструктурах.

Ілля Польшаков, директор із розвитку нових напрямів бізнесу «Київстар»:

У світі дійсно багато цифрових рішень, що дозволяють містам оперативніше реагувати на події, гнучко перебудовуватися в нових обставинах, ухвалювати рішення на підставі даних, а не навімання.

Ключове – такі рішення мають бути об'єднаними в єдину екосистему, де різні її складові можуть реагувати й діяти незалежно, на підставі всіх накопичених або зібраних даних. Запустити такі рішення з технічної точки зору нескладно. А працювати воно почне лише тоді, коли навколо технології або рішення процеси вибудуються в єдиний ланцюжок або екосистему, включно з роботою служб міста.

Візьмемо, наприклад, рішення щодо «розумного» обліку або smart metering, які дозволяють водоканалам чи іншим комунальним підприємствам

віддалено збирати дані про споживання ресурсів у конкретних будинках. Такі рішення виключають необхідність контролерам щомісяця обходити тисячі будинків із метою зібрати показники або здійснити регулярну перевірку лічильників. Завдяки автоматично зібраним даним з датчиків тиску або температури можна оперативно виявляти витoki й аварії.

Для прикладу наведу проєкт, який ми успішно пілотували й запустили з Херсонським водоканалом. У межах проєкту в 12 багатоквартирних будинках Херсона були встановлені «розумні» водоміри нового зразка з модемами, які працюють на технології NB-IoT. «Розумне» устаткування збирає дані про обсяг подачі води в заданий час і передає для оброблення на сервер керуючої компанії в спеціально розроблене програмне забезпечення. Для роботи пристроїв використовується окрема VPN-мережа «Київстар».

Вадим Сидоренко, радник міністра інфраструктури з питань IoT, засновник і головний виконавчий директор IoT-компанії Omo Systems:

– *Є три основні бар'єри.* Якщо їх подолати – все нормально запуститься.

1. Робота із застарілими пристроями. Наприклад, поміняти всі лічильники на нові – дорого, а рішення, які можуть працювати з раніше встановленим обладнанням, особливо то й немає, враховуючи, що різновидів пристроїв дуже багато. Проблему можна вирішити, якщо хтось з українських компаній зможе адаптувати датчики до вже встановленого обладнання.

2. Для ефективного запуску Smart City потрібна синергія з бізнесом. Наприклад, якщо б не було інтернет-провайдерів і потрібно було б протягувати дроти по всій країні для підключення інтернету в школах – державі довелося б вкласти в проєкт величезні інвестиції. Аналогічна ситуація і зі Smart City: виділено підключати лічильники – дуже дорого. Але, якщо в будинку робиться мережа інтернету речей для різних завдань і заодно підключаються датчики – отримуємо зовсім іншу «математику».

3. Не потрібно забувати про обслуговування. Просто купити датчики й софт – недостатньо. Потім ніхто не розуміє, що з ним робити, як його ремонтувати, видозмінювати під нові потреби тощо. В результаті навіть якщо щось і купили, то або взагалі не користуються, або не отримують максимум вигоди від системи.

Олександр Федієнко, заступник голови комітету ВР з питань цифрової трансформації:

– Сьогодні багато міст мають свою стратегію Smart City і намагаються її впроваджувати. Як правило, акцент робиться на безпеку, точніше, на відеоспостереження. Але перехід у Smart City передбачає впровадження цілого комплексу сучасних технологій.

Що могло б допомогти українським містам оперативніше стати «розумними»? Розуміння, що все стане прозорим. Цього поки дуже сильно побоюються органи влади багатьох міст. І усвідомлення того, що жителі зможуть впливати на багато рішень, що ухвалюються міською радою.

Вадим Бортник, директор директорату регіональної цифровізації **Мінціфри:**

– Smart City – система, яка збирає великі обсяги даних для ефективного управління містом. Серед джерел можуть бути: мобільні оператори, транспорт, системи водопостачання, електромережі, сміттєві контейнери, камери й навіть світлофори або ліхтарні стовпи. За рахунок використання датчиків, інтегрованих у режимі реального часу, зібрані дані від жителів і пристроїв обробляються та аналізуються. І ця інформація стає ключем до ефективності міста.

Цифровізація світу неминуча. Онлайн-технології – вже невід’ємна складова нашого життя. Але тільки впровадивши їх на всіх рівнях – від загальнонаціонального до побутового – ми змінимо країну. Мінціфра вже більше року розбудовує цифрову державу. Ми робимо Україну зручним сервісом, який спрощує життя, а не створює додаткові проблеми. Розумні технології в містах, інновації, автоматизація процесів стають базовими речами, які допомагають відчувати себе безпечно та зручно в новому світі.

Сьогодні в Україні майже всі міста в тій чи іншій мірі впроваджують як мету програми Smart City, так і окремі рішення. Розвиваються е-квитки, е-документообіг, управління транспортом, системи диспетчеризації тощо.

Міністерство цифрової трансформації України розробляє концепцію Smart City, яка повинна вирішити такі питання, як масштабування вже наявних рішень у містах, забезпечити автоматичну інтеграцію і обмін даними між ними.

Наша основна мета – створення безпечних, зручних і комфортних умов для громадян. Діджиталізація – це шлях до нової України. Успішної цифрової держави, де кожен отримуватиме кращий сервіс, соціальний захист, а всі процеси будуть справедливими і безпечними.

Тому якість життя жителів міста, їх зручність і безпека – ще одне пріоритетне для нас питання. Важливо, щоб люди могли впливати на те, що відбувається й безпосередньо взаємодіяти з міською владою та інфраструктурою через електронні інструменти. Це можливо здійснити за допомогою електронного кабінету мешканця. Тут він зможе бачити всю інформацію про своє місто, отримувати адміністративні, соціальні, комунальні послуги, а також послуги у сфері охорони здоров’я, транспорту й комунікації.

Для нас також важлива ефективність системи управління. Це впровадження електронного документообігу, моніторинг та ухвалення рішень на основі даних, муніципальні реєстри, регулювання роботи комунальних служб міст.

Часто міста не мають достатньо ресурсів і компетенції для розроблення рішень з нуля, адаптації та впровадження вже наявних на ринку. У такому разі полегшити задачу може вже готова типова програма розумного міста, звідки місцеві органи влади зможуть взяти те, що їм потрібно та впровадити покроково.

Мінцифра зараз працює над реалізацією стратегії цифровий трансформації в регіонах. Багато проблем в містах можна подолати за допомогою ефективного менеджменту. На кожному етапі важливо залучати фахівців, які вже мали досвід впровадження подібних рішень. Для цього важливо побудувати організаційну структуру з людей, які хочуть змін і знають, як створити в Україні комфортні умови для життя. Ми називаємо таких людей CDTO, це заступник мера по цифровій трансформації, сфокусований на тому, щоб за допомогою цифрових технологій зробити своє місто зручним та ефективним.

Вже після виходу матеріалу редакція Mind отримала від департаменту інформаційно-комунікаційних технологій КМДА відповідь на запит щодо того, чому із впровадженням Smart City в столиці виникає стільки складнощів. Наводимо без скорочень:

Департаменту, як головному розпоряднику коштів, для виконання заходів (завдань) Програми за період 2017–2020 роки було інвестовано кошти в сумі 2,8 млрд грн.

Щодо питання стосовно фінансування розвитку кабельного телебачення в рамках Програми відзначаємо, що документ є інструментом створення умов для досягнення цілей Стратегії розвитку міста Києва до 2025 року. Однією з таких умов є реалізація концепції Smart City – розвитку міста шляхом широкого впровадження інновацій, інформаційно-телекомунікаційних технологій в усіх сферах життєдіяльності міста для підвищення якості послуг, зменшення вартості та споживання ресурсів, забезпечення взаємної комунікації влади та громадян. До вищезазначених технологій належить, зокрема, і розвиток кабельної мережі.

Результатом реалізації Програми є:

- побудова комунікацій, що дозволять вчасно адресно доносити всю необхідну інформацію жителям міста, незалежно від того, які телеканали вони будуть дивитися;
- побудова міської ОТГ-платформи на базі існуючого спеціалізованого комунального підприємства «Київтелесервіс»;
- організація надання жителям міста додаткових міських послуг з використанням можливостей ОТГ-платформи;
- поступове перемикання жителів міста, які приймають ефірне ТБ (Т2), на ОТГ-платформу;
- використовуючи можливості ОТГ-технології, місто має стати основним постачальником інформації для жителів.

Щодо реалізації порталу MegaJob (далі – Проєкт) повідомляємо наступне. У 2018 році Проєкт був визнаний переможцем Громадського бюджету м. Києва і не виконувався у рамках виконання заходів Комплексної міської цільової програми «Електронна столиця» на 2019–2022 роки», затвердженої рішенням Київської міської ради від 18 грудня 2018 року №461/6512.

Згідно із Положенням про громадський бюджет міста Києва, затвердженого рішенням Київської міської ради від 22 грудня 2016 року № 787/1791 та зважаючи на мету Проекта відповідальним за реалізацію останнього було визначено Департамент, а виконавцем, згідно з наказом Департаменту від 06 липня 2018 року «Про реалізацію громадських проєктів у 2018 році» – КП ГІОЦ.

У 2019 році для реалізації Проєкту між КП ГІОЦ та ТОВ «Академія навичок» за результатами закупівлі за кодом ДК 021:2015 (CPV) «Єдиний закупівельний словник» – 72210000-0 Послуги з розробки пакетів програмного забезпечення (Створення та супроводження Порталу «Megajob») було укладено договір від 26 березня 2019 року № 4616 «Створення та супроводження Порталу «Megajob» на загальну вартість 799 тис. грн. (далі – Договір).

Відповідно до календарного плану, що є додатком № 1 до Договору, на реалізацію Проєкту передбачена відповідна кількість робочих днів згідно з такими етапами:

1) перший етап (формування вимог і розробка технічного завдання) – 15 робочих днів;

2) другий етап (дизайн та прототипування) – 20 робочих днів;

3) третій етап (верстка, програмування та тестування) – 25 робочих днів;

4) четвертий етап (дослідна експлуатація) – 10 робочих днів.

У межах виконання умов договору, КП ГІОЦ за першим етапом (формування вимог і розробка технічного завдання) було сплачено 99 000, 00 грн. Послуги за другим – четвертим етапами Договору у 2019 році Виконавцем не надані, а отже Замовником в особі КП ГІОЦ не оплачені.

У 2020 році не було доведено відповідного фінансування для реалізації Проєкту (*Євгенія Підгайна «Розумний» хаос: що не так зі Smart City в українських містах // <https://mind.ua/publications/20221673-rozumnij-haos-shcho-ne-tak-zi-smart-city-v-ukrayinskih-mistah>. – 2021. – 04.02).*

Ирина Марчук, адвокат, старший партнер АО «ЕЛЕГИТ»:

Первоочередной задачей программы «Государство в смартфоне» является цифровизация административных услуг, предоставляемых гражданам и бизнесу. Следует пояснить, что цифровизация – это переход деятельности из реального мира в виртуальный (онлайн). Например, если раньше водитель был обязан иметь при себе водительское удостоверение, то теперь оно может находиться в мобильном приложении. Таким образом, осуществляется переход бумажного удостоверения водителя в электронный документ.

Нечто похожее происходит с административными услугами. Раньше, чтобы получить их, нужно было постоять в очередях. А попав в кабинет чиновника, заказчик зависел от субъективного решения первого. Больше всего от такой ситуации страдал бизнес. Однако с введением в законодательство понятия «электронная административная услуга» и

регламентации механизма ее предоставления, ситуация начала меняться. Поэтому предлагаем детально разобраться, **какие же услуги сейчас может получить бизнес онлайн.**

1. Регистрация бизнеса

Путем внесения изменений в приказ Минюста № 359/5 от 09.02.2016, с апреля 2020 года стала возможной подача документов для государственной регистрации юридических лиц и физических лиц – предпринимателей в электронной форме. Будущие владельцы бизнеса мгновенно отреагировали на такую возможность, поскольку в прошлом году около 50 % частных предпринимателей открыли свой бизнес онлайн.

Получить этот сервис можно на портале государственных услуг «Дія». Предполагается, что открыть собственное дело можно за 10 минут, то есть, столько времени нужно для подачи документов. Однако сама регистрация физического лица – предпринимателя занимает два рабочих дня.

Чтобы воспользоваться услугой, предварительно нужно получить электронную подпись, затем зарегистрироваться в кабинете гражданина на diia.gov.ua, заполнить онлайн-форму, добавить необходимые документы и оплатить сбор. Это все требования от будущего предпринимателя.

Большинство услуг, предоставляемых в электронном виде, рассчитаны на физических лиц – предпринимателей, которые могут зарегистрировать, внести изменения и прекратить свою деятельность онлайн. Юридическим лицам не так повезло. Сейчас они могут воспользоваться только двумя услугами: регистрация общества с ограниченной ответственностью на основании модельного устава и регистрация общественной организации со статусом юридического лица. Последнюю услугу можно получить на сайте «Онлайн-дом юстиции».

2. Общение с налоговыми органами

Новый этап взаимоотношений между налогоплательщиком и контролирующим органом начался с внедрением электронного сервиса «Электронный кабинет налогоплательщиков». Он позволил работать с органами налоговой службы в режиме реального времени с использованием электронно-цифровой подписи.

В результате такого взаимодействия налогоплательщик может:

- решить все вопросы, касающиеся налоговой отчетности;
- получить информацию о состоянии расчетов с бюджетом;
- уплатить налоги;

осуществить официальную переписку с налоговыми органами и регистрацию регистраторов расчетных операций.

Над усовершенствованием электронного кабинета налогоплательщика контролирующий орган работает не один год. Но процесс цифровизации административных услуг продвигается, мягко говоря, очень медленно. Из имеющихся более 40 административных услуг, онлайн можно получить меньше чем 5. Не случайно Минцифра на апрель 2021 года запланировала

перевести на портал государственных услуг «Дія» услуги кабинета налогоплательщика. Поэтому ждем изменений.

3. Разрешительные документы и лицензирование бизнеса

Сейчас предприниматели могут получить разрешения и лицензии на Едином государственном портале административных услуг, а также ознакомиться с упорядоченной информацией о них. Электронные услуги для бизнеса предоставляются преимущественно в следующих областях: природные ресурсы, экология, внешнеэкономическая деятельность и транспорт.

Как видно из Единого веб-портала органов исполнительной власти Украины, физические и юридические лица имеют возможность получить более 100 электронных услуг. При этом большое количество административных продолжает предоставляться по классической схеме – офлайн.

4. Выписка или выписка из реестров

Минюстом был запущен онлайн-сервис получения сведений из Единого государственного реестра юридических лиц, физических лиц – предпринимателей и общественных формирований. С его помощью информацию о бенефициарных владельцах, расположении и видах деятельности, сведения о внесении регистрационных изменений и т.д. можно получить в виде выписки или выписки.

5. Проверки бизнеса

Большой вопрос для бизнеса – проверки. Решить его пытаются через запуск Инспекционного портала, на котором контролирующие органы публикуют планы, основания для визитов к бизнесу и их результаты, нарушения и тому подобное. По налоговым органам ситуация неизменна. Они не представляют отчеты о проведенных проверках, мотивируя это тем, что документы содержат много непубличной информации. Соответственно, на портале предприниматели могут ознакомиться лишь с планом налоговых проверок. Личный кабинет предпринимателя находится на стадии разработки. Поэтому сейчас портал ориентирован больше на государственные органы.

Итак, для цифровизации административных услуг сделаны лишь первые шаги, которые уже позволяют минимизировать коррупционные риски и экономить время предпринимателей. Надеемся, что введение новых электронных сервисов по внедрению законодательной базы, регламентирующей механизм предоставления электронных административных услуг, ускорит начатый процесс и поможет построить настоящее цифровое государство (*Цифровизация административных услуг: как государство в смартфоне помогает бизнесу // <https://thepage.ua/experts/cifrovizaciya-adminuslug-kak-gosudarstvo-v-smartfone-pomogaet-biznesu>. – 2021. – 04.02).*

Блоги та соціальні мережі

Володимир Поляков, адвокат, директор ТОВ «ФК «Стандарт Кепітал»:

В Україні поміняють механізм реалізації арештованого майна – придбати його можна буде тільки на електронному аукціоні.

5 лютого 2021 року Верховна Рада України прийняла проект «Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення розбіжностей та осучаснення реалізації майна в іпотеці та виконавчому провадженні».

Наслідком стане певна зміна механізму проведення електронних аукціонів, реалізації арештованого майна та погашення проблемної заборгованості боржника. Передбачається, що це значно полегшить життя кредитора.

Які саме зміни нас чекають:

1. Реалізація арештованого для стягнення майна, буде здійснюватися виключно через електронний аукціон. Порядок проведення аукціону визначатиметься Кабінетом міністрів за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечуватиме формування та реалізацію державної політики у сфері реалізації майна;

2. Існує можливість знизити початкову ціну при повторному проведенні електронного аукціону;

3. Після аукціону його організатор видає покупцеві акт про реалізацію предмета іпотеки та надсилає нотаріально засвідчені копії акта іпотекодержателю та іпотекодавцю. На підставі цього документу нотаріус видає покупцеві свідоцтво про придбання майна з електронного аукціону.

Як бачимо, законодавці скасували всі інші засоби реалізації арештованого майна, залишивши тільки електронні торги. Фактично це черговий віток «цифровізації» про яку в нас вже давно говорять. Очевидно, що це зроблено з метою усунути можливості для правопорушень і зловживань, які нерідко спостерігались під час неелектронних аукціонів.

Прийняття цього закону передуює початку реалізації наміру Кабміну зробити іпотеку доступною. З 1 березня запрацює програма «іпотечного кредитування під 7 % річних». Очікується, що це тільки початок – в перспективі планується зниження до 5 %. Можливо, це станеться навіть цього року. Дивлячись на все це не дивуєшся, що НБУ має на меті до 2024 року збільшити частку іпотеки у внутрішньому валовому продукті України з 0,7 %, які є наразі, до 2 %.

Тим не менш, неможна забувати, що ми живемо в країні, де чимало людей вважають нормальним не віддавати борги. Тому, сподіваюся, що скоро нас чекають наступні заходи, метою яких є захист прав кредитора та боротьба

з недобросовісними боржниками (*Тільки через електронний аукціон // <https://blog.liga.net/user/vlpoliakov/article/39145>. – 2021. – 17.02*).

Святослав Пограничный, шеф-редактор «Судебно-юридической газеты», доктор философии в сфере права:

Съезд судей онлайн: электронное голосование за членов Высшего совета правосудия, РСУ, кандидатов в КСУ сняло бы ряд проблем, с которыми столкнулась судебная система из-за коронавируса.

Еще до карантина судьи активно обсуждали идею внедрения электронного голосования на съезде судей для избрания членов органов судейского самоуправления, а также органов судебной власти.

Ведь технически уже давно у каждого судьи есть цифровая подпись, в судах активно внедряется система видеоконференцсвязи. В Украине, хотя и не в полной мере, но уже внедрены элементы электронного суда, а Минцифра регулярно сообщает о нововведениях в сфере диджитализации. Во всем мире на данный момент проводятся онлайн-судебные заседания, где члены коллегии судей могут проголосовать удаленно за решение, которое определяет судьбу человека.

В 2019 году при обсуждении вопроса с электронным голосованием за членов Высшего совета правосудия, Рады судей Украины, кандидатов в КСУ звучали как мнения судей «за», так и «против». Однако в 2021 году, с учетом нынешних условий, когда правительство может объявить «локдаун», когда сочтет это необходимым, вопрос обеспечения непрерывной работы органов судебной власти и оперативного обсуждения всех проблем встал особенно остро.

Одним из основных аргументов «за» является обеспечение участия каждого делегата со своего рабочего места, без необходимости дополнительных временных и финансовых затрат на поездку в Киев. С учетом постоянно меняющейся эпидемиологической ситуации такое голосование бы устранило риски с попытками перенести съезд со стороны исполнительной власти, как это произошло с письмом в РСУ главного санитарного врача Виктора Ляшко. И, объективно, оно бы уберегло судей от того, чтобы подвергать свое здоровье и здоровье своих близких, сослуживцев, участников судебных процессов опасности.

Более того, электронное голосование было внесено в Концепцию усовершенствования судоустройства, которую с участием представителей судебной системы нарабатывала Рабочая группа Комиссии по вопросам правовой реформы при Президенте Владимире Зеленском.

Аргумент «против», скорее, состоит в технической части – как обеспечить анонимность такого голосования. Однако эту техническую проблему несложно решить, если привлечь специалистов. Тем более, что сейчас в Украине вообще идет речь о внедрении электронного голосования на выборах и референдумах, и заместитель министра цифровой трансформации

утверждает, что это не составит особого труда с учетом возможностей «Трембиты».

Претензии к защищенности системы также носят поверхностный характер, ведь электронное голосование, как и работу автоматизированной системы документооборота в судах, реестра судебных решений и пр., может обеспечить Государственная судебная администрация и подотчетные ей госпредприятия.

Также некоторые представители судейского сообщества высказывали беспокойство тем, что они не смогут ознакомиться с программой кандидата в Высший совет правосудия или в Конституционный Суд. Однако тут можно с уверенностью сказать, что делегаты съездов не голосуют за тех, кто ранее не продемонстрировал свою компетентность и профессионализм коллегам.

Кроме того, свои выступления кандидаты могут провести в онлайн-режиме, и такая практика внедряется во всех остальных органах.

Члены Рады судей Украины, комитеты Верховной Рады, Кабмин и др. органы проводят свои заседания в онлайн-режиме, в дистанционном формате проходят многочисленные форумы. Такой формат позволяет не отвлекаться от основной темы обсуждения, планировать повестку дня, регулировать длительность мероприятия.

Кроме того, электронное голосование может снять и некоторые претензии активистов, которые ранее выступали именно за такой формат.

Безусловно, что судейскому корпусу настало время задуматься над дистанционным участием в работе главного органа судейского самоуправления, ведь это позволит решать все вопросы оперативно и без лишних рисков для здоров'я (*Электронное голосование на съезде судей: время перейти от идей к действиям // <https://sud.ua/ru/news/blog/193209-elektronnoe-golosovanie-na-sezde-sudey-vremya-pereyti-ot-idey-k-deystviyam>. – 2021. – 16.02*).

Алексей Кулагин, управляющий собственник девелоперской компании «ОМОКС», глава ГО «МИНБУД»:

По логике КМУ, коррумпированных чиновников можно уничтожать только вместе со структурой, как капитана вместе с кораблем.

О реформе ДАБИ объявили в марте 2020 года.

В отношении ДАБИ были приняты постановления КМУ №218 и №219, которыми ликвидировали ДАБИ и взамен создали три новых органа: Государственную сервисную службу градостроительства, Государственную инспекцию градостроительства и Государственное агентство по техническому регулированию в градостроительстве.

Цель ликвидации ДАБИ – борьба с коррумпированной деятельностью чиновников ДАБИ.

По логике КМУ, коррумпированных чиновников можно уничтожать только вместе со структурой, как капитана вместе с кораблем. На самом деле, верхние чиновники, создавая три Даби, решили таким образом увеличить

свою корупційну долю в три рази. Создав вместо одного ликвидированного ДАБИ – три новых, с теми же функциями и с тем же прямым подчинением КМУ, реформаторы засветили свои аппетиты на весь мир и, поняв суть своих деяний, начали тормозить в поиске резкого поворота реформы в менее резонансное русло. Именно поэтому созданным ДАБИзаменителям так и не суждено было заработать. Уж слишком явно глупо выглядел сам лозунг ликвидации ДАБИ: «Увеличим строительную коррупцию в три раза!!!».

В обсуждение вариантов «как взять с застройщиков побольше» набегали кучи (таки кучи..., по-другому и не назовешь) кабинетных экспертов и общественных организаций гуманитарного толка от чисто Соросовских – BRDO, до доморощенных.

Все адепты реформирования, в нашей многострадальной, имеют только одну цель – найти себе нишу для получения дохода без собственных производственных затрат. Например, создать какой-нибудь, закреплённый законом, цифровой каталог, куда загнать всех застройщиков под страхом отказов во вводе объектов и выдаче разрешений на строительство. Судя по последним событиям, именно так планируют построить своё финансовое будущее BRDO, хочу сразу предупредить грантоедскую молодежь, что выдать даже закреплённый законом рэкет, за поддержку прав покупателей недвижимости, у них не получится.

Всему строительному сообществу понятно, что реформаторы принесут отрасли только удорожание м² и усложнение всех разрешительных процедур, а все варианты постановки разрешительных процедур – в зависимость от частных структур, чем только дестабилизирует строительный рынок. Все знают, что вертикаль ответственности и контроля отрасли должна находиться в профильном министерстве – как единственном органе осуществления государственной политики в градостроительстве.

Предложения частного экспертного сообщества просты – «хочу, чтобы все...». Мечтая присвоить себе контроль за политикой державы в сфере градостроительства, внося свой частный интерес в отраслевое ценообразование, люди не понимают, что только пробьют брешь для дальнейших злоупотреблений против предприятий отрасли.

«Частные руки» всегда легче обложить данью. Принуждение к оплате можно обеспечить через такие же «частные руки», но уже для силовиков и прочих, задиджитализировав процесс поборов, с целью сокрытия конечных бенефициаров можно превратить раздой в массовое явление. В случае, если кто-то из застройщиков или участников «раздойсистемы» не согласится с чем-либо, то ему через КМУ организуют «внимание» карательных органов и то ли разорят, то ли заставят заплатить. Системы такого раздоя уже работают не только в строительстве, а и во многих других отраслях, что убивает эти отрасли и делает жизнь народа дороже, а доходы – меньше.

Соитием КМУ, МРОТ и ГО экспертов рождается на свет понятие «технокоррупционного админ-сепаратизма». Это процесс перетягивания

регуляторних функцій держави в частині руки, і подальше використання державного статусу в особистих інтересах. Таким чином, «реформатори» планують нанести найбільш руйнівний удар по економіці України, і фактично забезпечити повну безкарність корупціонерів.

Цель молодёжных реформ – безпечне розширення бюджету.

Бюджетні виділення на знову створені ДИМУ, ДССМУ і ДАТРМУ успішно використовували всі бездіяльні в 2020 році, а статус державних державців з набраних в ці структури людей, був ліквідований постановленням КМУ №1340 від 23 грудня 2020 р., таким чином, кінці року «реформ» ми повернулися до єдиного легітимного органу градостроїтельства – ДАБІ.

В чьм причина краха «реформы»?

До цього часу реформатори вирішили питання збільшення своєї корупційної частки за рахунок цифрових «сервісів» і необхідність ліквідації ДАБІ зникла. Таким чином, реформа повернулася туди, з чого починалася, а починалася вона з корупції.

Сьогодні ДАБІ – єдиний легітимно діючий орган, але без бюджету на 2021 рік. Передбачено тільки фінансування діяльності вже ліквідованих клонов ДАБІ в розмірі 208,5 млн. грн. Швидше за все, бюджет віртуальних державців в ліквідованих структурах розворують через нікому не потрібну цифровізацію, а недоліквідовані ДАБІ – як птах фенікс, без зарплат, але такі воскреснуть з попелу.

Сьогоднішній етап деформуючих реформ уже вивели до закликів ВРУ про голосування одним пакетом! Пакет буде затверджувати всі нішеві роздоль забудовників. Наприклад, роздоль через забудовників в цифрові каталоги будов, по легенді це дасть об'єктивну оцінку фінансових можливостей забудовника, але тільки після отримання оплати від забудовників за «реформаторські послуги», що і буде звичайним гоп-стопом при участі ВРУ.

Соросівські експерти не мають ніякого відношення до галузі ні по освіті, ні по навичкам, – їх тризадачність направлена на захоп і утримання влади. **Для цього необхідно:**

- Деньги (роздоль забудовників);
- Концентрація електорату на негативі (контроль будов ніби в інтересах покупців нерухомості);
- Залежність бізнесу від соросівських лоббістських програм (обов'язковість входження в систему роздоль, інакше ні дозволення на будівництво, ні введення в експлуатацію не буде) – ось це і хочуть проголосувати в ВРУ.

Таким чином, підтримувані зовнішні керівники державних державців швидко реально монополізують державні регуляторні функції в будівельній сфері, що не відповідає ні Конституції України, ні здоровому глузду.

А що ж офіційні регулятори?

КМУ и МРОТ никогда не будут возражать представителям внешнего управления, их удел – бездействие.

Сейчас КМУ и МРОТ «активно» ожидают самоперехода функций ДАБИ в частное русло, после чего формализируют самопереход и организуют поддержку частных инициатив какими-нибудь административными рокировками.

Распределение державных функций по частным каналам приведет к периоду «техно административного сепаратизма», а отсутствие вертикали ответственности за отрасль приведет к тупому расшатыванию экономики Украины до полного ее краха (*Реформа ДАБИ «оцифровывает» бюджет // <https://blog.liga.net/user/akulagin/article/39119>. – 2021. – 16.02*).

Александр Вернигора, директор компании «Integracy Deals», глава ИКТ Комитета СУП:

Чи можливо перевести в електронний формат 100 % документів? На даний момент відповідь – ні. Ще залишається низка документів, які необхідно дублювати на папері. Ми змушені гаяти на це гроші й час, хоча сенсу в цьому немає.

Два локдауна 2020 року сприяли масовому впровадженню електронного документообігу в Україні. Число компаній, які вже відмовилися від паперу, стрімко зростає. Водночас, перевести в цифру всі документи в нашій країні поки що не видається можливим, і справа не в технологіях. Справа в законодавчій базі. Наприклад, документи, що стосуються кадрових питань. Їх необхідно роздруковувати та зберігати в архіві підприємства десять і більше років. Якщо в компанії десяток співробітників – це не проблема. Але якщо компанія має розгалужену мережу регіональних представництв і тисячі співробітників, витрати на утримання паперових архівів можуть бути колосальними. Крім того, паперовий архів – це незручно, небезпечно й неекологічно.

Ще одна причина, з якої все ще доводиться роздруковувати та візувати документи по-старому – перевірки контролювальними органами. Співробітники, наприклад, Податкової, можуть попросити роздрукувати документи, навіть попри те, що вони вже були надані їм у електронному форматі.

Іноді доходить до абсурду: представники державного органу можуть запросити надати паперові копії дозвільних документів, оригінали яких були видані цим самим державним органом. Причому і представники бізнесу, і держслужбовці розуміють, що сенсу дублювати електронні документи в паперовому форматі немає.

У законодавчій базі ще немає всіх необхідних правових актів, які б регулювали питання постійного й тимчасового зберігання низки документів в електронному форматі.

Наразі, насамперед, треба переглянути Указ Міністерства юстиції України № 578/5 «Про затвердження Переліку типових документів, що

створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів» від 12.04.2012 року, у якому говориться про терміни зберігання документів. Немає сенсу зберігати паперові документи десятки років.

Слід на законодавчому рівні звільнити бізнес від необхідності роздруковувати документи, які вже були представлені державному органу в електронному форматі.

Багато законодавчих актів уже морально застаріли й не відповідають сучасним реаліям. Звернення щодо цього були підготовлені Спілкою українських підприємців і Американською торговельною палатою та відправлені до відповідних органів влади: Мін'юст, Кабмін, Нацбанк, Мінцифру, Державну архівну службу, Податкову, Пенсійний фонд.

Це – важливе питання для всього бізнесу України, незалежно від форми власності. Залишається сподіватися на сприяння органів влади, на те, що застарілі норми зберігання й контролю документів найближчим часом будуть переглянуті. Це полегшить життя всім: і бізнесу, і державним органам (*Чи можливо перевести в електронний формат 100 % документів? // <https://blog.liga.net/user/avernyhora/article/39106>. – 2021. – 12.02).*

Оксана Потапенко, директор з розвитку та комунікацій, AuxBridge:

Останнім часом якимось пошвавішали в нас рухи, пов'язані з діджиталізацією, смартизацією, «безопаснізацією» міст.

Особисто я спостерігаю за тим, що відбувається, з великим зацікавленням. І причин цьому декілька.

По-перше, спілкуючись із керівниками громад, я бачу, що вони все краще розуміють, навіщо взагалі потрібна цифровізація. Я зараз не про високі матерії, що за технологіями майбутнє або що весь цивілізований світ вже в цифрі. Чесно кажучи, взагалі не люблю весь цей пафос. Коли я говорю про розуміння в громадах, то маю на увазі, що там починають усвідомлювати практичні вигоди від діджиталізації.

По-друге, цікаво спостерігати певну дезорієнтацію в громадах щодо того, яка саме діджиталізація має бути в пріоритеті: з Києва, обласного центру, своя «власна». Тут чую різне – від «чекаємо, що держава зробить і нам грошей дасть» до «нікому вірити не можна, та й грошей все одно немає».

Один із факторів, який додає краплинку хаосу, це кількість пропозицій, які раптом почали сипатися на міста і громади від вітчизняних та іноземних компаній. Пропозиції на всі смаки та в різному ціновому діапазоні. Звісно, всі вони ніби покликані покращити життя в громаді. Але абсолютно справедливе питання – чи справді покращать?

Розібратися непросто, це точно. Особливо, коли зовсім не маєш досвіду впровадження технологій. Проте це не причина нічого не робити.

На мій погляд, для початку потрібно чітко розділити цифровізацію, яка впроваджується на державному рівні, та ту, яка власне й потрібна, щоб життя

мешканців громади ставало кращим. Перше, це те, що робить, наприклад, Мінцифра («держава в смартфоні», ЦНАПи). А те, що стосується управління містом/громадою, смарт сіті, безпечного міста, – це рівень громади (і так, місцевого бюджету).

В намаганнях розібратися, яку ІТ-компанію або пропозицію обрати, варто дивитися не лише на ціник (дешевий ІТ-продукт не може бути якісним! Це аксіома. А скупий, як відомо, платить двічі).

На мій погляд, краще звернути увагу на те, скільки років цим продуктом користуються інші міста/громади в Україні або в інших державах, і чи задоволені вони. До речі, саме досвід муніципалітетів інших країн може бути нам дуже корисним. Доцільність стажування/навчання закордоном мало в кого викликає сумніви, то чому ми не можемо використовувати досвід іноземців у цифровій сфері та впроваджувати технології, які в них працюють роками?

Також варто поцікавитися, яка ситуація в компанії з клієнтською підтримкою (customer support): скільки людей працюють над розв'язанням технічних проблем, як швидко вони реагують на запити тощо. Це важливо, адже життя в місті не зупиняється ні на мить. Знаючи, як в нас люблять економити на обслуговуванні, треба на старті передбачити можливі проблеми. А краще взагалі використовувати ІТ-рішення, які можна адмініструвати самостійно.

І з рештою... Розглядаючи чергову пропозицію, зробіть елементарний Гугл-пошук та почитайте, що за людина/компанія до вас прийшла. Чи давно вони працюють на нашому ринку? Що пропонують? Чи не мають шлейфу етичного характеру? І не повторюйте помилок інших міст і громад, які витратили величезні кошти на рішення, яких так і не отримали **(Як громаді розібратися в цифровому хаосі? // <https://blog.liga.net/user/opotapenko/article/39082>. – 2021. – 10.02).**

Зарубіжний досвід

Главы государств и правительств стран ЕС сошлись во мнении, что в будущем необходимо ввести электронные сертификаты вакцинации, заявила в четверг канцлер Германии Ангела Меркель на пресс-конференции по итогам первого дня виртуального саммита ЕС.

По словам Меркель, начало работе над техническим решением этого вопроса уже положено, теперь важно претворить его в жизнь и совместить национальные системы считывания информации.

«Еврокомиссия нуждается примерно в трех месяцах, чтобы создать соответствующие технические условия, – отметила Меркель. – Есть надежда, что до лета это будет готово», – сообщила она. «Некоторые [участники виртуального саммита] указали на то, что это [введение сертификатов] не стоит на повестке дня из-за небольшого числа привитых, но нужно подготовиться к этому», – сказала канцлер.

Меркель отметила, что ранее в Германии уже было принято решение разработать такой национальный сертификат вакцинации.

Напомним, в конце января стало известно, что Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ) приступила к формированию требований к международному цифровому сертификату вакцинации. Россия примет участие в этой работе, сообщила вице-премьер Татьяна Голикова.

Первые рекомендации ВОЗ ожидаются в конце первого квартала 2021 года (*Страны ЕС начали работу над электронными сертификатами вакцинации // <https://d-russia.ru/strany-es-nachali-rabotu-nad-jelektronnymi-sertifikatami-vakcinacii.html>. – 2021. – 26.02).*

Индия объявила о новых правилах регулирования контента в социальных сетях и ввела обязанности для владельцев соцсетей по удалению сообщений по запросам властей и раскрытию подробностей об отправителях сообщений.

Правила «Руководство для посредников» и «Кодекс этики цифровых медиа» появились после того, как Twitter недавно проигнорировал правительственные запросы об удалении контента, связанного с протестами фермеров.

Индия является крупнейшим рынком для Facebook и мессенджера WhatsApp.

Новые правила потребуют от крупных социальных сетей создать механизм рассмотрения жалоб и в течение трех месяцев назначить руководителей для координации с правоохранительными органами. Компании обяжут публиковать ежемесячный отчет о своей модерационной деятельности.

Официальные «сотрудники по рассмотрению жалоб» должны будут принимать жалобы в течение 24 часов и выносить решение по ним в течение 15 дней.

«Компании, занимающиеся социальными сетями, должны быть более ответственными и подотчетными», – сказал журналистам министр информационных технологий страны Рави Шанкар Прасад (Ravi Shankar Prasad).

Крупные социальные сети будут обязаны удалять контент в течение 36 часов после получения судебного приказа.

Правительство также заявило, что компаниям необходимо оказывать помощь в расследованиях в течение 72 часов с момента получения запроса. Они также должны в течение дня удалить посты, содержащие порнографические изображения.

Правила обязывают компании раскрывать по запросам властей данные автора сообщения или поста.

Индия также потребует от платформ потокового видео, таких как Netflix и Amazon Prime Video, классифицировать контент по пяти категориям в зависимости от возраста пользователей.

Интернет-компании прокомментировали, что пока изучают новые правила.

Интернет-СМИ также будут регулироваться в рамках новых правил, при этом будет создана система надзора.

За последний год Индия ужесточила регулирование иностранных онлайн-компаний. В июне 2020 года в стране запретили TikTok и другие китайские социальные приложения, сославшись на угрозу «национальному суверенитету». В прошлом месяце TikTok сократил штат сотрудников в Индии, и этот шаг можно охарактеризовать как фактический «уход из страны» (*Татьяна Костылева Индия ужесточила регулирование социальных сетей // <https://d-russia.ru/indija-uzhestochila-regulirovanie-socialnyh-setej.html>. – 2021. – 26.02).*

Нещодавно відбулась онлайн-конференція «Davos Agenda» Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), у якій взяли участь керівники держав та представники бізнесу. Однією з ключових тем форуму стала цифрова трансформація охорони здоров'я та її роль у посиленні доступу до медичної допомоги.

На форумі презентували 3 сучасних кейси у сфері цифрового здоров'я, вирішення яких змінить сучасні погляди на медицину:

✔ Пандемія COVID-19 показала, що частину звичних консультацій можуть замінити консультації в онлайн форматі.

Замість того, щоб повертатися до традиційної моделі надання медичної допомоги, після пандемії, важливо продовжувати розвивати телемедицину. Розвиток телемедицини створить стабільність для пацієнтів у

короткостроковій і довгостроковій перспективі та підвищить готовність до будь-яких майбутніх викликів.

✓ **Забезпечення стабільної медичної допомоги.**

Завдання, які необхідно вирішити всім країнам для забезпечення стійкої моделі охорони здоров'я – побудова єдиної ІТ-інфраструктури, що пов'язує усіх учасників ринку, а також завдяки ефективним комунікаціям підсилює впровадження технологій.

✓ **Технології дозволяють підвищити доступність медичної допомоги в країнах з низьким рівнем доходу.**

Багато з них вже випереджають решту світу в масштабуванні моделей цифрової допомоги.

Наприклад, в Нігерії додаток для смартфонів на основі штучного інтелекту вже використовується для точної діагностики асфіксії при народженні, яка часто не діагностується і не лікується. У Бразилії одна з перших інтегрованих національних платформ штучного інтелекту передбачає спалаху денге за 30 днів до їх виникнення (*Світові технології у сфері цифрового здоров'я // <https://ehealth.gov.ua/2021/02/23/svitovi-tehnologiyi-u-sferi-tsyfrovogo-zdorov-ya>. – 2021. – 23.02).*

Эстонская компания Roksnet Solutions OÜ предложила создать в Туркменистане «X-Road» – систему электронного правительства. Свое предложение о сотрудничестве представители компании озвучили в ходе встречи с представителями агентства «Туркменсвязь», прошедшей в формате онлайн.

Компания создала «X-Road – систему межведомственного электронного обмена» для цифрового управления правительства. Она выполнена в виде «децентрализованной» платформы, которая объединяет в себе различные сервисы, базы данных с высоким стандартом шифрования. В настоящее время Roksnet играет ведущую роль в обмене данными, управлении и безопасности электронного правительства.

Представители компании не только предложили создать «X-Road» в стране для улучшения цифровой связи и электронного управления государством, но и центр регистрации и утверждения цифровой подписи электронного правительства и аутентификации. Также они заявили, что организация единой системы переписи, интегрированных идентификационных кодов для обслуживающих юридических и физических лиц, решений для организации систем идентификации личности способствует развитию цифровой экономики Туркменистана. Кроме того, отметили, что также помогают в подготовке нормативных документов, необходимых для установки данных структур.

В завершении встречи они предложили подписать Меморандум о взаимовыгодном двустороннем сотрудничестве, сообщается на сайте агентства (*Эстонская Roksnet предложила внедрить в Туркменистане «Электронное правительство» //*

<https://turkmenportal.com/blog/34587/estonskaya-roksnet-predlozhila-vnedrit-v-turkmenistane-elektronnoe-pravitelstvo.> – 2021. – 22.02).

Национальная библиотека при Администрации президента Турции, открытие которой состоялось 20 февраля 2020 года с участием лидеров Турции и Узбекистана Реджепа Тайипа Эрдогана и Шавката Мирзиеева, привлекает внимание жителей и гостей турецкой столицы.

Как сообщает агентство «Анадолу», за год библиотеку посетили около 342 тыс. человек.

15 марта библиотека закрылась из-за пандемии коронавирусной инфекции нового типа (COVID-19).

Вплоть до этой даты библиотеку ежедневно посещали в среднем шесть тысяч человек. На выходных этот показатель мог превышать 15 тыс. человек.

Библиотека возобновила работу 31 мая 2020 года. С 1 июня посещение библиотеки стало возможным с ограничениями.

С 09.00 по 18.00 одновременно в зале могут находиться не более одной тысячи читателей.

Библиотека, строительство которой велось с 2016 года, занимает площадь в 125 тыс кв.м. и рассчитана на одновременное обслуживание до пяти тысяч человек.

В библиотеке собраны книги на 134 языках из 100 стран мира. Фонд крупнейшей библиотеки Турции содержит 4 миллиона печатных изданий и свыше 216 миллионов электронных файлов. Общая протяженность полок в помещении библиотеки достигает 201 км.

Зарегистрироваться в библиотеке можно через портал «Электронное правительство».

Услугами библиотеки также могут воспользоваться иностранные граждане, которым достаточно предъявить для этого паспорт и получить временный пропуск.

Турецкие пользователи могут получить доступ к библиотеке, не покидая автомобиль. Для этого им необходимо лишь показать дежурным сотрудникам QR-код на карточках быстрого доступа, которые можно получить на портале «Электронное правительство».

В Фонде библиотеки собраны свыше 2,039 млн книг, более 2 млн периодических изданий и 18 частных коллекций.

В 2020 году через портал «Электронное правительство» в национальной библиотеке зарегистрировали 121 113 человек (*Лена Добровольская Национальную библиотеку Турции за год посетили свыше 340 тыс. Человек // [https://rusturkey.com/post/211140/nacionalnuyu-biblioteku-turcii-za-god-posetili-svyshe-340-tys-chelovek.](https://rusturkey.com/post/211140/nacionalnuyu-biblioteku-turcii-za-god-posetili-svyshe-340-tys-chelovek) – 2021. – 22.02).*

Правительство Франции внесло в парламент предложение изменить избирательное законодательство, чтобы французы получили

возможность проголосовать электронным способом на президентских выборах 2022 года.

Законопроект планируется обсудить в четверг в Сенате – верхней палате парламента Франции – но вряд ли он будет одобрен сенаторами.

«Инициативы правительства достаточно, чтобы питать все фантазии о манипуляции на выборах», – сказал **сенатор-республиканец Стефан Ле Рудель**.

Высший суд Франции неоднократно предупреждал государственные органы об угрозах мошенничества, связанные с использованием машин для голосования, так же как и Национальное агентство по безопасности информационных систем (*Правительство Франции предлагает разрешить электронное голосование на выборах президента // <https://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2021/02/18/7119932>. – 2021. – 18.02*).

Естонія визначила наступним кроком цифровізації країни перехід до персоналізованої медицини, для чого вже зібрала зразки ДНК 11 відсотків населення.

Про це заявив **посол Естонії в Україні Каімо Кууск** у виступі на Всеукраїнському форумі «Україна 30. Коронавірус: виклики та відповіді».

Дипломат нагадав, що Естонія першою реалізувала концепцію електронної держави завдяки сформульованій у 1990-х роках ініціативі Тоомаса Гердрікса Ільвеса, яка отримала назву «Стрибок тигра». Над її втіленням працювали як державні інституції, так і приватний сектор.

За словами Кууска, окрім технологічних рішень, велику роль у реалізації електронної держави відіграло дотримання принципу, що можливо реалізувати все.

«Коли ви спіймаєте імпульс інновацій, вам буде легше знаходити рішення, які спрацюють у майбутньому. Коли ми вже створили електронний уряд і запровадили електронний цифровий підпис, то зрозуміли, що цим електронним цифровим підписом ми можемо заощадити 2 відсотки ВВП – наш воєнний бюджет, бо не треба витратити паперу, не треба стояти в черзі, щоб ці папери подати тощо. Тобто ми не тільки пришвидшуємо свою роботу, а й робимо її дешевшою і ефективнішою», – сказав він.

Серед інших позитивних результатів запровадження електронного урядування посол назвав подолання корупції в естонській поліції, яка існувала на початку і в середині 90-х років.

«Завдяки ІТ- рішенням ми змогли це зробити... Сьогодні естонська поліція – серед трьох найшанованіших інституцій, до яких у суспільства найбільший рівень довіри», – відзначив дипломат.

Він повідомив, що наступним кроком у цифровізації країни буде перехід до персоналізованої медицини з використанням аналізу ДНК людей.

«Наразі ми збрали зразки ДНК 11 відсотків населення Естонії, і дуже скоро зможемо розробляти персоналізовані ліки для конкретного пацієнта,

які діятимуть на захворюванні саме цієї людини», – зазначив Кууск (*Естонія для переходу на персоналізовану медицину вже збрала ДНК 11 % населення – посол // <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3187955-estonia-dla-perehodu-na-personalizovanu-medicinu-vze-zibrala-dnk-11-naselenna-posol.html>. – 2021. – 18.02).*

Компанія Twitter заблокувала в Індії більше 500 учётных записей и ещё неназванное количество «убрала из поля зрения» после того, как правительство обвинило сервис микроблогов в подстрекательских высказываниях в адрес премьер-министра страны.

Требования об удалении аккаунтов поступили на прошлой неделе – в отношении аккаунтов, критиковавших правительство во время протестов фермеров, вызвавших беспорядки в столице.

Twitter заявил, что блокировка произошла после того, как правительство опубликовало уведомление о несоблюдении требований, что, по мнению экспертов NYT, может грозить местным сотрудникам компании тюремным заключением сроком до семи лет.

В сообщении в блоге, опубликованном в среду, Twitter заявил, что не предпринимает никаких действий в отношении учётных записей, принадлежащих СМИ, журналистам, активистам или политикам, т.к. не верит, что приказы о их блокировке «соответствуют индийскому законодательству». В компании также сказали, что изучают варианты применения индийских законов, и попросили о встрече с высокопоставленным правительственным индийским чиновником.

«Мы по-прежнему привержены защите здоровых разговоров, происходящих в Твиттере», – говорится в сообщении (*Татьяна Костылева Twitter заблокировал сотни аккаунтов в Индии по требованию правительства // <https://d-russia.ru/twitter-blokiroval-sotni-akkauntov-v-indii-po-trebovaniju-pravitelstva.html>. – 2021. – 11.02).*

Министр иммиграции Марко Мендичино говорит, что Канада движется к тому, чтобы сделать процедуру иммиграции полностью электронной.

В будущем процесс иммиграции в Канаду будет полностью онлайн.

«Мое виденье нашей иммиграционной системы в будущем состоит в том, чтобы она была полностью виртуальной и бесконтактной, и чтобы каждый из этих шагов был интегрирован. Чтобы процесс иммиграции в Канаду стала предметом зависти всего мира», – сказал Мендичино в интервью.

По словам министра, Канада уже является мировым лидером по размещению своих иммиграционных процессов в Интернете.

«В мире, который все больше становится виртуальным, мы идем впереди, особенно когда речь идет о нашей иммиграционной системе», – сказал он. «Насколько мне известно, мы единственные, кто переместил

церемонію отримання громадянства в онлайн режим, а тепер ми також переходим в цифрове простір, коли справа стосується кандидатів на тестування».

В 2020 році в День Канади в країні відбулася перша в історії онлайн церемонія отримання громадянства. В час пандемії COVID-19 ця церемонія 1 липня була спеціально для медичних працівників.

В нинішній час в Канаді збирається збір за громадянство в розмірі 630 доларів за дорослого, який включає збір за оформлення в розмірі 530 доларів і ще 100 доларів за право на отримання громадянства. В час останніх федеральних виборів правляча Ліберальна партія Канади зобов'язалася скасувати або скоротити ці збори. Цього ще не сталося.

Але в інтерв'ю Мендичіно натякнув, що скоро уряд оголошить про певні зміни.

Хоча в минулому році імміграція різко скоротилася через обмеження на поїздки, Канада підвищила імміграційні цілі в 2021 році, щоб привернути більше іммігрантів, ніж колись.

Федеральний уряд хоче прийняти більше 1,2 мільйона новачків в період з 2021 по 2023 рік (*Канада хоче повністю перейти на електронну процедуру імміграції // <https://nashvancouver.com/kanada-xochet-polnostyu-perejti-na-elektronnuyu-proceduru-immigracii>. – 2021. – 10.02*).

Володар адміністрації штату Невада губернатор Стив Сайсолак (Steve Sisolak) розробив законопроект, який дозволить ІТ-компаніям формувати місцеві органи влади.

Згідно з документом, технологічні компанії зможуть створювати «уряди», які мають повноваження округів (одиниця адміністративного поділу штату – ред.), включаючи введення податків, формування відділів освіти і мирових судів, а також надання громадянам «держслужб».

Згідно з задумом Сайсолака, ці «ІТ-органи» будуть легітимні в межах «інноваційних зон». Управління економічного розвитку штату буде приймати заявки на створення таких зон від компаній, спеціалізуються на «інноваційних технологіях» наприклад блокчейн і робототехніка.

Заявник, який хоче сформувати «інноваційну зону», повинен володіти ділянкою «нерозробленою і незаселеною» землі площею 50 тисяч акрів (приблизно 20 тисяч гектар). Територія повинна знаходитися в межах штату, але не бути частиною міста або поселення. Також заявник повинен оперувати суммою 250 мільйонів доларів і представити план інвестування додаткового мільярда доларів в свою територію в період 10 років.

Поначалу «инновационная зона» будет подчиняться местному законодательству, но со временем станет независимой территорией со своей властью.

Законопроект ещё не представлен законодателям штата *(Вика Рябова Губернатор Невады предложил разрешить IT-компаниям создавать местные органы власти // <https://d-russia.ru/gubernator-nevady-predlozhit-razreshit-it-kompanijam-sozdavat-mestnye-organy-vlasti.html>. – 2021. – 10.02).*

Новое военное правительство Мьянмы приказало поставщикам интернет-услуг временно заблокировать доступ к Facebook и сервисам компании на фоне растущих протестов, происходящих после захвата власти.

Министерство транспорта и коммуникаций Мьянмы направило всем телекоммуникационным компаниям уведомление о том, что Facebook и его сервисы должны быть недоступны до 7 февраля, чтобы «сохранить стабильность в стране», пишет агентство.

«Facebook Inc. осведомлена о том, что платформа в настоящее время не работает для некоторых людей», – заявила представитель компании.

Telenor Myanmar, один из двух операторов мобильной связи в стране, заявил, что будет соблюдать директиву, но выразил в этой связи серьёзную озабоченность по поводу прав человека.

В Мьянме по состоянию на утро четверга заблокированы Instagram и сервисы обмена сообщениями WhatsApp и Facebook Messenger *(В Мьянме после госпереворота власти предписали заблокировать Facebook, WhatsApp и Instagram // <https://d-russia.ru/v-mjanme-posle-gosperevorota-vlasti-predpisali-zablokirovat-facebook-whatsapp-i-instagram.html>. – 2021. – 04.02).*

Коронавирус обнажил множество проблем, в том числе и в виртуальной инфраструктуре страны. Но стоит отметить, что еще до кризиса, связанного с пандемией, программа цифровизации вызывала множество вопросов, а также нередко становилась объектом критики. Учитывая, что в авангарде всего проекта идет портал eGov, ему доставалось больше всего. Корреспондент ИА «NewTimes.kz» собрал вместе все самые важные проблемы сайта электронного правительства.

Сайт **eGov.kz** был запущен 12 апреля 2006 года. Его основная задача – быть единой точкой доступа для получения всех видов государственных услуг. За неполных 15 лет автоматизировано уже более 80 % служб. Разумеется, это благая весть для всех тех, кто устал бродить по кабинетам в поисках злополучной справки – сервисы сайта помогают избежать лишней бумажной волокиты. Но вместо привычных проблем появились новые, современные.

Технические неполадки

Казахстанцы уже сбились со счета, видя, сколько раз за последние годы портал «ложился отдохнуть». Сбои в работе eGov случаются по несколько раз за сезон. Самые свежие датированы 16 ноября 2020 и 21 января 2021. В обоих случаях пресс-служба АО «Национальные информационные технологии» ссылалась на внутренние затруднения: «Возникли технические проблемы с сетевым оборудованием, которые влияют на работу портала eGov. Специалисты занимаются устранением проблемы».

Социальные выплаты

В прошлом году многие остались без работы и очень надеялись на положенные им от государства выплаты. Но специально запущенные для этого сервисы и боты в мессенджерах не справились с наплывом обращений, хотя ранее сообщалось, что разработчики предусмотрели все возможные проблемы. Перестал работать в том числе и telegram-бот eGov (@Kenes1414Bot). Экс-министр цифрового развития Аскар Жумагалиев объяснил тогда, что сервисы не справляются с нагрузкой – количество запросов достигало до 15 млн в час.

«В какой-то момент на портале было 15 млн одномоментных сессий, это нагрузка, которая превышала все штатные режимы. Конечно, это вызвало определенные вопросы, мы с целью решения проблем отключили внешние каналы», – пояснил Аскар Жумагалиев в ходе онлайн-брифинга.

ЕНПФ

Ситуация повторилась вновь, когда на портале eGov появилась функция проверки порога достаточности для снятия пенсий. Для многих казахстанцев это был один из самых долгожданных сервисов, его появления ждали с самого начала обсуждения законопроекта. Денежные средства разрешено использовать для оплаты лечения, передачи в инвестиционное управление частным управляющим компаниям и решения самой наболевшей проблемы жителей нашей страны – улучшения жилищных условий.

Но уже в первую неделю января услуга перестала быть доступной. Представители eGov опять ссылались на технические проблемы. Специалисты ЕНПФ ответили более развернуто:

«Со 2 по 5 января 2021 года на корпоративном сайте фонда, в мобильном приложении и в личном кабинете будут проводиться технические работы. В этой связи возможна временная недоступность некоторых сервисов».

Получается, компания не предусмотрела грядущий ажиотаж со стороны пользователей, хотя, казалось бы, опыт с предыдущими проектами должен был подготовить IT-специалистов государственных порталов.

Утечка личных данных

В 2016 году центр анализа и расследования кибератак обнаружил уязвимость электронного правительства. По словам представителей центра, в открытый доступ попали конфиденциальные данные казахстанцев. Поисковые системы Google и Bing проиндексировали справки об имуществе,

участниках компаний и ряд других документов. Как объясняют в центре анализа, злоумышленники могли их просто скачать и использовать в своих целях.

«Когда вы запрашиваете и скачиваете с egov какую-либо справку, формируется ссылка [http://egov.kz/shepDownloadPdf?favorId=\(уникальный номер документа\)&iin=\(номер ИИН\)](http://egov.kz/shepDownloadPdf?favorId=(уникальный номер документа)&iin=(номер ИИН)). Если вы эту ссылку отправите другому человеку, он без проблем скачает ваш документ. Проблема в том, что если где-то эти ссылки начинают публиковаться, Google начинает все индексировать. У egov.kz не было запрета на это. Постепенно количество документов увеличилось», – говорил тогда директор ЦАРКА Олжас Сатиев.

Информация об ошибке была передана в НИТ, ее исправили, но специалисты по безопасности считают, что хакеры уже могли использовать «дыру» в своих целях.

Еще один случай произошел в 2017 году. Жительница Алматы сообщила, что кто-то получал справки за нее.

«Я зашла в свой личный кабинет на egov и увидела, что кто-то за меня получил адресную справку и справку о наличии (отсутствии) недвижимого имущества», – негодовала алматинка, написав пост в Facebook.

Инцидент прокомментировал на тот момент председатель правления НАО «Правительство для граждан» Аблайхан Оспанов: «Мы сделали привязку номера мобильного телефона к e-mail и личному кабинету на egov.kz специально, чтобы отслеживать подобные нарушения и вы всегда могли быть в курсе обо всех заявках на ваше имя. На любое обращение должно быть заявление. Все, что произошло, недопустимо, виновники понесут наказание», – заверил глава «Правительства для граждан».

Другие пользователи социальных сетей тоже заметили, что кто-то получал услуги за них. Представители портала попросили всех пострадавших обращаться за консультацией в ЦОН.

Мошенники

Злоумышленники пользуются недостатком цифровой грамотности казахстанцев, чтобы обманом получать доступ к личным кабинетам и электронно-цифровым подписям пользователей портала. В разгар пандемии в мессенджере Telegram появились боты, которые обманывали обратившихся за помощью граждан. Они имитировали процесс подачи заявки на социальную выплату в размере 42 500 тенге.

Фейковые аккаунты просили пользователей произвести оплату единого совокупного платежа (ЕСП) и другие платежи на указанные ими счета. Министерство цифрового развития, инноваций и аэрокосмической промышленности РК своевременно предупредило граждан, что эти каналы являются подставными. Официальные сервисы могут только принять заявку на получение пособия и не должны требовать каких-то выплат.

К сожалению, нет официальной информации о том, сколько людей пострадало от данной схемы.

Стоит отметить, что портал eGov справляется с задачами, возложенными на него. Но нет предела совершенству, даже в цифровом мире. Поэтому остается уповать на будущее, в котором все проблемы с государственными сервисами будут устранены (*Мадина Ергешова Электронное правительство: Цифровизация, которую мы заслужили? // <https://newtimes.kz/obshchestvo/124095-elektronnoe-pravitelstvo-tsifrovizatsiia-kotoruiu-my-zasluzhili>. – 2021. – 02.02*).

Новітня бібліографія зарубіжних та вітчизняних досліджень з проблематики електронного урядування

Акулич В. Г., Мисинева И. А. Проблемы внедрения электронного документооборота в деятельность органов государственной власти // Финансовая экономика. 2021. № 1. С. 13-15. В статье рассмотрены вопросы проблемы внедрения электронного документооборота в деятельность органов государственной власти. Авторы отмечают, что в настоящее время крайне важно постоянно совершенствовать документационное обеспечение управления на государственном и муниципальном уровнях. Поскольку основой принятия обоснованного и эффективного решения и продуктивной деятельности является качество и оперативность получения информации, грамотная организация справочно-информационной службы, включая поиск, хранение и использование документов. Вследствие чего, использование новейших цифровых технологий становится одним из инструментов повышения эффективности государственного и муниципального управления, а также увеличивает уровень конкурентоспособности государства на мировой арене. Переход к цифровым системам в государственном и муниципальном управлении обеспечивает минимизацию расходов и ведет к переосмыслению концепции предоставления услуг, исходя из предпочтений населения, трансформирует систему предоставления государственных услуг посредством создания цифрового правительства.

Вальчук, О. І. Електронні сервіси в системі державного управління соціальним страхуванням в Україні // Державне управління: удосконалення та розвиток: електрон. наук. фахове вид. ТОВ `ДКС Центр, Дніпро, 2020. Вип. 5. 10 с. У статті охарактеризовано процес розширення можливостей та підвищення якості електронних сервісів у сфері державного соціального страхування. Розвиток цифрових технологій, інформаційної інфраструктури, підвищення рівня комп'ютерної грамотності та інформаційної культури суспільства дозволяють оновити форми взаємодії державних органів з населенням. Автор виділив і проаналізував ті електронні послуги, що є доступними і цікавлять застрахованих осіб. У висновку автор зазначив, що найбільш активно надання адміністративних послуг у сфері державного соціального страхування через власний веб-портал здійснює Пенсійний фонд України, постійно нарощуючи потенціал і покращуючи платформу шляхом більшої зрозумілості, доступності і зручності для користувачів. Сайт Державної служби зайнятості має дещо інше спрямування: на надання інформації роботодавцям і особам, які потребують працевлаштування через персональні електронні кабінети. Однак доступ до електронних послуг ще досить обмежений і потребує як технічного покращення так і інформаційного поширення через усі можливі канали.

Дзгоев В. Д. Электронное правительство Австрии – одно из лучших в Европе // Бюджет. 2020. № 11. С. 62-63.

Кенжабаев А. Т. Современное содержание и понятие цифровой экономики // Экономика и бизнес: теория и практика. 2021. № 1-1 (71). С. 143-146. В данной статье рассматриваются особенности развития цифровой экономики крупного региона в условиях пандемии. Даются ключевые технологии цифровой

экономики отдельно взятого региона. Изучены системы «Электронная поликлиника», «Электронный дневник», «Электронный учебник», «Оценка учителей». Определены экономические эффективности применения этих систем в экономике региона. Предложены важные проекты направленные на развитие систем «Электронного правительства» и телекоммуникаций. Анализируется эффективность применения цифровой экономики в Узбекистане и предлагается стратегия её развития.

Купервар Е. А., Мамай Е. В., Мизя М. С., Купервар Е. А. Цифровое государственное управление: вероятные риски и новые возможности // Креативная экономика. 2020. Том 14, № 10. С. 2223-2242. Статья посвящена изучению теоретических аспектов и ведущей роли цифровых технологий в процессе трансформации управления социально-экономическими системами в современных условиях. Актуальность статьи определена стремительными темпами развития цифровых технологий и их активным проникновением во все сферы жизнедеятельности человека и общества. Цель исследования – состоит в определении рисков и возможных выгод ввиду изменений процессов управления социально-экономическими системами, происходящими в период активного использования цифровых технологий. Определены следующие задачи исследования: конкретизация понятий, связанных с функционированием государства в цифровом формате; изменение процессов управления социально-экономическими системами под воздействием цифровых технологий; степень заинтересованности граждан и бизнеса в процессах цифровизации государственных услуг, анализ рисков и возможностей цифрового государственного управления. В результате исследования уточнено понятие цифровая экономика, рассмотрены изменения, происходящие в процессах управления социально-экономическими системами под воздействием цифровых технологий, проанализирована удовлетворенность и степень использования цифровых технологий, определены риски и возможности цифрового государственного управления.

Корнута, Л. Інновації в публічному управлінні: зарубіжний досвід та перспективи розвитку в Україні // Наукові перспективи. 2021. № 1 (7). С. 155-163. У статті розглянуто поняття та сутність інноваційної діяльності в публічному управлінні. Визначено особливості зарубіжного досвіду запровадження новітніх технологій в публічному управлінні та залучення інноваційних складових та компонентів у здійснювані вітчизняні управлінські процеси а також формування новітніх поглядів та підходів до публічної управлінської діяльності. Зазначається, що в умовах активного розвитку економічної, соціальнокультурної та політичної сфер особливу увагу варто звернути на необхідність постійного розвитку та оновлення механізмів реалізації публічного управління. Стрімкий розвиток комп'ютерних технологій та цифрових комунікацій також слугують поштовхом до удосконалення управлінської діяльності. З'ясовано, що серед європейських країн, котрі активно запроваджують та використовують інноваційні технології в публічному управлінні варто передусім відзначити Францію, Німеччину, Швецію, Данію, Нідерланди. Серед світових практик розвитку інноваційних технологій, що у тому числі застосовуються в публічному управлінні є Японія, США, Велика Британія, Китай. Проте, у випадку світових практик, варто звернути увагу, що застосовувати досвід здійснення управлінських інновацій потрібно із урахуванням як національних традицій, так і національних інтересів та функціонуванням правових систем загалом. Визначено, що в сучасних умовах провадження публічного управління окремі прояви інноваційних технологій та підходів уже активно застосовуються і в Україні. Зокрема, серед новітніх підходів варто визначити: 1) сучасні технології, що застосовуються під час оцінювання публічних службовців та виявлення відповідності

займаній посаді, у першу чергу це розроблені версії тестових програм та Інтернет платформи, що забезпечують підготовку відповідного службовця; 2) електронне урядування як форма організації управлінської діяльності, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості функціонування органів публічного управління; 3) проектний менеджмент та стратегічне планування, що розглядається як поєднання найсучасніших наукових знань і технологій з практичними навичками; 4) реінжиніринг, що передбачає фундаментальне перепроєктування діяльності органів публічного управління завдяки підвищенню рівня технічних, організаційних, технологічних та методологічних рішень а також створення нових, ефективних процесів в управлінні; 5) краудсорсинг, що в публічному управлінні виражається зокрема активною участю громадських організацій, активістів тощо; 6) діджиталізація публічного управління, тобто цифрова трансформація. Однак, не дивлячись на певні трансформації та перетворення, варто зазначити, що процес реформування та розвитку інноваційної діяльності в публічному управлінні лише починається, тому важливим є з'ясування та розуміння складових інноваційної діяльності. Складовими інноваційної діяльності можна назвати: 1) кваліфіковані кадрові ресурси, котрі зможуть працювати з інноваціями в управлінні; 2) фінансове забезпечення (інвестиції) для розвитку інноваційної діяльності; 3) експеримент, адже навіть практики найуспішніших країн Європи не завжди безумовно досягали поставлених цілей в управлінні, досить часто кінцевий продукт споживання отримували шляхом спроб та спостережень; 4) дослідження, напевно практично найважливіша складова яка дозволить практично випробувати інноваційні технології та зробити висновки про їх практичну значимість для розвитку управління; 5) посилення зв'язків між нормативним урегулюванням та практикою застосування, адже важливим є не створити видимість впровадження інновацій з метою міжнародного визнання, а практично впровадити та використовувати найсучасніші практики публічного управління.

Никулина К. Е. Концепция электронного правительства // Интернаука. 2021. № 4-3 (180). С. 20-21. Стаття посвящена вопросам, связанным с развитием концепции электронного правительства в качестве нового подхода к государственному управлению. В работе определены направления развития электронного правительства.

Пирметова С. Я., Абдулжамалов К. С. Применение технологий электронного правительства. проблемы и пути их решения // Закон и право. 2021. № 2. С. 155-157. В данной статье рассматриваются наиболее актуальные проблемы электронного взаимодействия государства и населения. Предоставление государственных и муниципальных услуг в электронной форме является целевой задачей в соответствии с государственной программой «Информационное общество 2011 – 2020 годы» и Стратегией развития информационного общества в Российской Федерации на 2017 – 2030 годы. Определены проблемные вопросы использования технологий электронного правительства в инфраструктуре системы предоставления госуслуг, обозначены пути развития информационно-коммуникационных технологий в органах власти, сформулированы новые требования к эффективности и качеству государственного и муниципального управления.